𑐣𑐾𑐰𑐵𑑅
𑐴𑐵𑐂𑐎𑐸
𑐩𑐸𑐣𑐵 𑑒

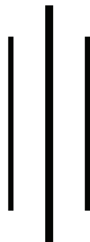
NEWA HAIKU MUNA - 2

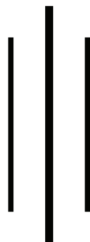
नेवाः हाइकु मुना–२

(NEWA HAIKU MUNA - 2)

हाइकु मुनामि

तुयू पुं

पिकाक :

नेवाः हाइकु ख्यः

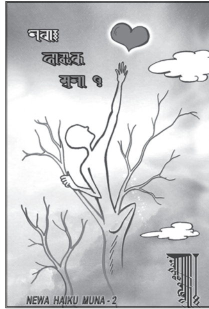
धालाछँ, यल।

Newa Haiku Khya

ईमेल : **NewaHaikuKhyaY@gmail.com**

न्हापांगुः ब्व–१

निक्वःगु ब्व–२

किपा च्वमि :–
साजन नकःमि

सफू	:	*नेवाः हाइकु मुना – निब्वः*
मुंम्ह	:	*तुयू पुं*
सम्पादन	:	*पौभाः सायमि*
पिकाक	:	*नेवाः हाइकु ख्यः*
		धालाछेँ, यल ।
विधा	:	*हाइकु*
न्हापां	:	*५०० गू*
		नेपाल संवत् ११४१
		वि.सं. २०७७ मंसिर १ गते
		ई.सन् 16th Nov 2020
कम्प्यूटर लेआउट	:	*विपिन कपाली 'चिकंमू'*
		९८४१८१९२५०
द्यवः च्वमि	:	*साजन नकःमि*
मू	:	*ग्वहालि स्वरूप*
थाकू	:	*डट्स प्रिन्टिङ्ग हाउस*
		५–५२४४९०

लुमन्ति

धनमाया चित्रकार

जि बाः, गणेश
लक्ष्मी, मां धनमाया
छँ, बखुम्बहाः ।

स्वया, जिं सर्गः
लुफिं हाःगु, पलाःस्वाँय्
हि, मखना धू ।

छधाः लः हाःगु
निगः आंखुरा खालि
धुलं बू किपा ।

रेणुका चित्रकार

सुभाय् व भिन्तुना !!

थः मां थम्हं म्हमस्यू सां बौया पतिंचा ज्वना ब्वलंम्ह जिमि तिरि मयूजु। बःचा धिकःबलय् हे बौ सिकाः मामाया छेँय् नं ब्वलंम्ह जिमि तिरिमयूजु। उकिं जिमि मां प्रति प्रिय जुगु खनी। उकिं जुइ जिमि मांयात वं त्वति मफूगु खनिं। थौं जिमि मां मदुगु नं खुदँ क्यन। व धैगु २०७२ सालया भ्वखाय् धुंका मतयाःया कन्हे खुन्हु सुथसिया ५ः३० बजे मदुगु खः। उगु दीं निसें जिगु ख्वालय् न्हिला मन्त खनि।

उकिं हे जुई जितःधयाच्वनी न्हिया न्हिथं न्हापा न्हापा जूसा, मलाःमला ज्याइवः धालकि ज्या त्वःता वनीम्ह, थौं छाय् सफू स्वये ब्वने, च्वये, तकं मयाना! थुकथं न्ह्यसःतयाच्वनी जिके लिसः मदु।

छुं याय् मालि धैगु मनय् तसें विस्व न्यनांच्वंगु "हाइकु" हे नेवाः खेलय् नं छपलासां छी, फैलाधैगु मनय् तसें थुगु "नेवाः हाइकु मुना" खः।

थ्वया भिंप्यदं न्ह्यःनं "नेवाः हाइकु मुना" थौं थें तुं मुना जुयागु खः। उगु ई "हाइकु" च्वमिपि निम्ह, प्यम्ह, जकः दयाच्वंथाय् स्वीस्वम्हसित च्वका। उगु हे लुमन्ति खः "नेवाः हाइकु मुना" निब्वः। जि तिरि मयूजुं थुलि मन्वाःगु खसा जि ल्वमने धुंकूगु खः। उकिं जिं तिरि मयूजुयात जिं थुकिं तापाके मफया थुलि च्वयागु खः।

जि तिरि मयूजु नापं नापं गननं मजुया। अथे खसां थुगु "नेवाः हाइकु मुना" निब्वया नितिं आपालं तिब व ल्हापं बियादीगु दु। उगु तिब व ल्हापंया उपज खः। थुगु निब्व "नेवा हाइकु मुना"।

सुभाय् !

- दिल बहादुर चित्रकार

⌘

मंगलनारायण जोशी

भिंतुना !

नेपालभाषाया साहित्यिक विधाय् थौंकन्हय् “हाइकु” कविताया तसकं बयूबय् धायेकःझी न्ह्यःने खनेदया वःगु दु।

फेसबुक चायेके मात्रं न्हूपिं पुलांपिं आपालं आपाः हाइजिन भाजु मय्जुपिनिगु ५-७-५ झिंन्हय्गः आखःया लागाः दुन्य च्वयातःगु “हाइकु” कविता ब्वनेगु ह्वःताः चूलाइ, थ्व बिस्कं नेपालभाषा साहित्य ख्यःया लागि बांलाःगु ज्या खः। थ्व हे खत।

थौंकन्हे झीगु नेपालभाषाया साहित्य ख्यलय् आपालं आपाः बिचलन वयाच्वंगु थ्व इलय्, थ्व “हाइकु” कवितां चिच्चा हाकः ई दुने नं थुलिमछि लोकप्रियता कयाःन्ह्याःवया च्वंगुया खास हुनि खः – थ्व बिधाया न्ह्यलुवाः जुयाः प्रेरणादायीक भूमिका म्हिता च्वनादीपिं अग्रज हाइजिन, गथेकि– विमल ताम्राकार, तवःमरु, डा. आनन्द जोशी, हनेबहःम्ह समालोचक इन्द्रमालीजु दया खड्गी, कृष्णभक्त बोडे, सुधीर ‘ख्वबि’, ईश्वरीमैंया श्रेष्ठ, भूषणप्रसाद श्रेष्ठ, नापनापं थ्व अभियानय् छैंखा छैंखा पतिकं म्हं म्हं पतिकं नापलानाः स्वापू तयाः, थ्व “हाइकु” विधायात प्रचार प्रसारया ज्याय् खने दयेकं वा खने मदयेकं कुतः यानादीम्ह खः झी तुयू पुंजु।

मानय् यायेमाः वयूकःयागु ज्वःमदुगु कुतःयात सुभाय् दु। नापं भिंतुना।

⌘

नेवा हाइकु मुना थःथःगु अनुभूतिया बां

ध्रुव मधिकर्मी

मनूतय् जःखः जुयाच्वंगु ह्यूपाः व ह्यूपालं जीवनय् जुइगु अनुभूति, मनय् बुयावइगु बिचाः अले छुं नं लुयात स्वयेगु दृष्टिकोणयात म्ह्वचा खँग्वलं अर्थात् स्वइवलं धयाबीगु छताजि काव्यया माध्यम खः "हाइकु"। विशेषतः प्रकृतिबोधक खँग्वः किगोया अनिवार्यतायात ध्यानय् तयाः न्यागः, न्ह्यगः, न्यागःया खँग्वलं छगू विशिष्ट अनुभूति वा भावनायात प्रतीक व विम्बया माध्यमं न्ह्यब्वया बीगु हाइकुया विशेषता खः।

जापानय् विकसित जुयाः हलिमय् न्यना वनेगु इवलय् झीगु भासय् नं थ्यंकः वःगु थ्व विधायात बुलुहुं नाला वयाच्वंगु दुसा नापं थ्वयात थःगु हे चा व लः फसय् बुत्तुबुला यंकेगु नं यानाहःगु दु। उकिं थ्वया मू खँय् आखःग्वःया ल्याः, प्रकृतिबोधक खँग्वः किगोया आवश्यकता व विस्तार (चकं पहः), अले स्वइवःया दथुइ थथे असंगतिपूर्ण स्वापूयात हाचां गायाः न्ह्यब्वयेगु थी थी पहःत खनेदया वःगु दु। साहित्यय् छुं न विधाया शास्त्रीय परिभाषा सदां उत्थें जुया च्वनेमाः धैगु मदु , छगू थासं मेथासय् थ्यनीबलय् वा छगू ई लिपा मेगु इलय् उकिया ख्वाःपालय् छुं भचा ह्यूपाः वइगुयात स्वाभाविक तायेकेमाः।

थ्व हे इवलय् "हाइकु" च्वमि व चिबाखं च्वमि तुयू पुंया सक्रियताय् पिदनेत्यंगु मंकाः हाइकु मुना ***नेवाः हाइकु मुना - निब्वः*** यात दुवाला स्वयेबलय् नं नेवाः हाइकुइ थुकथं छुं छुं ह्यूपाः वयाच्वंगु खंकेफु। निक्वःगु कुतःकथं पिदनेत्यंगु "नेवाःहाइकु मुना"य् न्हूपिं व पुलापिं यानाः सछि व भिम्हसिया (११०) हाइकु दुथ्याना च्वंगु दु। थुकी नांदंम्ह कवि दुर्गालाल श्रेष्ठ, भूषणप्रसाद श्रेष्ठ निसें नकतिनि जक "हाइकु" लागाय् तायूतिति यानाः पिलूवःपिं मिनिर्भा शर्मा, पामिला तकयापिं च्वमिपिं दुथ्याः।

सामाजिक सञ्जाल फेसबुकया लिच्वः अले प्रभावयात साहित्यिक अभियानय् नं छ्यले ज्यू धैगु छगू नमूना खः थ्व मुना। फेसबुकय् पिदंगु किपा वा लुया लिधंसाय् व्यक्ति पतिकं थःथगु बिचाः व दृष्टिकोणकथं च्वयातःगु "हाइकु मुना" जूगुलिं थुकिइ थी थी बिचाः व दृष्टिकोणया नापं समसामयिक सन्दर्भय् समानता व भिन्नता नितां दुथ्याइगु स्वाभाविक खः।

किपा वा लु छगू माध्यम खः अभिव्यक्तिया लागिं । थथे किपा वा लु स्वयेबलय् उकिया लिच्वलं थी थी बिचाः व सन्दर्भयात लुमंका बी । फुक्कसिनं किपाया सत्य वा यथार्थयात छगू हे मिखां स्वयेमाः धैगु मदु । बिचाः वा दृष्टिकोण पायेफु, ज्वःलाये नं फु । छगू हे समाज व परिस्थितिइ म्वानाच्वंगु हुनिं थथे जुइगु स्वाभाविक खः ।

किपाय् सुथ वा सन्ध्याया ई बाय् लु दु । सूर्द्यः लुकुं बीत्यंगु, सर्गः ह्याउँसेच्वंगु अले झंगःपंछि लिहां वयाच्वंगु । व लुयात गुलिसिनं सन्याःकाःया ई तायेकलसा गुलिसिनं सुथसिया सूर्द्यः पिलुइत्यंगु कथं खंकल । सूर्द्यः पिलुइत्यंगु जीवनय् न्हू आशाया सम्भावना अले चखुंबखुं जीवनया निंतिं नसा माःवंगु, जीवनया संघर्ष वा यात्रा सुरु जूगु छगू पक्ष खःसा मेखे सूर्द्यः लुकुं बीत्यंगु, सर्गः छपातं ह्याउँगु क्रान्ति, आक्रोश व विद्रोहया संकेत अले झंगःपंछि थःथगु बासय् लिहां वयाच्वंगुयात न्हिच्छि त्यानुकाः छेँय् लिहां वयाच्वंगु, पारिवारिक मिलन व विश्रामया ई धकाः सामान्यकथं थुइकेफु ।

दृश्य स्वयेबलय् तप्यंक छु खनी, दुग्यंक स्वयेबलय् उलि हे जक नं मखयेफु वा उकिया लिधंसा कयाः मेमेगु सन्दर्भ न लुइकेफु । उकिइ दुने मेगु हे सत्य सुलाच्वंगु जुइफु । थुकथं च्वमि वा स्वकुमिपिनि चेतनां खंकीगु व हे दुग्यंगु बिम्ब वा भावनायात हे ब्वया बीगु खः । थन बियातःगु किपाय् झंगःत ब्वयाच्वंगु, सूर्द्यःया ह्याउँनिभालं सर्गः न्यनाच्वंगु अले सुथ वा सन्ध्याया छगू लु जक दु । स्वइपिनि मिखां सुथ नं खंकल, सन्ध्या ई नं खंकल । उकिया माध्यमं प्रकृति व जीवन दथुया छगू छगू आयाम व दृष्टिकोणयात नं खंकल । सत्यया थी थी ख्वाःपाःयात लुइकल । नेवाः हाइकु मुनाय् उकिया हे बिस्कं अनुभूतियात च्वमिपिंसं थःथःगु दृष्टिकोणं ब्वयेगु कुतः याःगु दु ।

ईया बोध, सामाजिक बन्धन, पारिवारिक दायित्व, जीवनय् जुयाच्वनीगु मगाःमचाः व गरीबीया विषययात केशरमान ताम्राकार, पूर्ण मूनकःमि, सुधीर ख्वबि, सुरेन्द्रलाल भुजु, सुरेश प्रधान, नरेशलाल अमात्य, बलराम श्रेष्ठ, रीता महर्जन, आशाकाजी थकु, कृष्णमोहन जोशी व बुद्ध नेवाःया हाइकुइ ब्वयातःगु दुसा, थी थी सन्दर्भया समसामयिक चिन्तन, भवितब्य व वर्तमानया विसंगतिं जाःगु भावयात रामेश्वर श्रेष्ठ, धर्मराज राजकर्णिकार, ईश्वरीमैयाँ श्रेष्ठ, रमि वज्राचार्य, रामकृष्ण श्रेष्ठया हाइकुइ ब्वया बीगु कुतः दु ।

आक्सय् याउँक ब्वयेत स्वतन्त्र जूगु व गनं वये वनेत सुनां मपंगु चकं जीवनया स्वाधीन पक्षयात कृष्ण मोहन जोशी, सुदनरत्न शाक्य, रामहरि कपालीपिनि हाइकुं नं कुलाब्यूगु दुसा झंगःत थुकथं ब्वयाच्वंगु उमिगु न्हिथंया यात्रा अले उकिया प्रतीककथं जीवनयात छगू न छगू तातुनाया आज्जुइ थ्यंकेमाः धैगु सोचयात बः ब्यूगुपाखे सुशील राजोपाध्याय, रामलाल श्रेष्ठ, गौतम शाक्य, जीवन कंसाकार, शाक्य सुरेन, माणिकरत्न तुलाधर, न्हुच्छेकाजी महर्जन, सुरजवीर वज्राचार्य, रमेश मानन्धर व विजयरत्नया “हाइकु” लाः ।

घ – नेवाः हाइकु मुना–निब्वः

बद्री "वेदना"

भिंतुना !

थौं थुगु "नेवाःहाइकु मुना"- निब्वः सफू पिदन। थ्व हाइजिनतयूगु लागि हर्षया खँ जुइफु। साहित्य धुकूया निंतिं गर्वया ई जुइफु।

गन हाइकुस्वां ह्वया बी, लालित्यमय जुया बी। च्वमि अज्याःगु थासय् मन तक्यना च्वनी। अले थज्याःगु क्यबय् थःगु नं छफ्वः निफ्वः स्वां ह्वयेके दुसा गुलि ज्यू धया थें जुयाच्वनी।

स्वां ह्वयेके जक धयां नं मज्यू, स्वां ह्वयेकेत चा, फयू, लः, मौसम अनुकुल जुइमाः। अले जक स्वां ह्वइ, नस्वाः न्यनावनी। स्वां ह्वयेकेत लकस मिलय् याये मफया च्वनी। अजाःपिं श्रष्टाया निंतिं गुबलें **ज**ः, गुबलें **ल**ः, गुबलें **थ**ः, गुम्हेसिया लागिं **ल**ःजुयाबी। गुम्हेसिया लागि **फय्** जुयाबी, गुम्हेसिया लागि **चा** जुयाबी। थथे थम्हं फुथें ग्वाहालि यानाः न्हूपिं श्रष्टातयूगु निंतिं उर्जा व प्रेरणाया श्रोत जुयाः, न्ह्याःवनाच्वनी। थथे न्ह्याःवना च्वंम्ह श्रष्टांया नां खः तुयू पुं।

"लिसं" साहित्य थपू यायेगु निंतिं गुबलें लू साहित्य पौ नीस्वनाः सर्जकतयूगु साहित्य काब्य दुथ्याकाः पिथना च्वनी।

अले साहित्य थम्हं जक सिर्जना मयासे न्हू श्रष्टापिन्त नं उत्तिकं उर्जा बियाच्वनी। थुगु सफुतिइ नं अथे हे न्हू सर्जकतयूत थाय् बियातःगु खनेदु। थ्व बांलाःगु बिचाःकथं कायेमाः। कया च्वनी। छाय् थें मस्यू, तुयू पुं मधासे थौं जितः धाये मास्तेवइ– **तुयू ज**ः।

साहित्यया लँपु मखनाः दिशाहीन लँपुइ म्वानाच्वंपिं श्रष्टातयूत छगू तुयू जः ह्वलाः लँपु क्यनाच्वने फयेमा। थ्व हे मनंतुंसे हाकनं छकः **भिंतुना** नं बिया च्वना।

गुलि अर्थपूर्ण जुइक थ्व किपा काये फैगु खः उकथं मजूसां तबि थ्व किपा सौन्दर्य चेतना, जीवनया शाश्वत क्षणया छ्गू लु अबश्य नं खः। तर अथे खःसां नं उकथं स्वयेगु दृष्टिकोण म्ह्व जक च्वमियाके दु। जीवनया क्षणिक तर महत्त्वपूर्ण दृष्टिकोणयात ईश्वरीमैंया श्रेष्ठं पलेहःया लः, नरेश अमात्यं मिं नःगु सर्गः खंकल सा, रामलाल श्रेष्ठया मछाःम्ह भम्चा, अनिक शाक्यया थःगु गलय् खैंय् मथ्वःया विम्ब थौंया स्थितियात सटिक रूपय् ब्वयाब्यूगु दु। अथे हे प्राकृतिक सौन्दर्यकथं स्वयेगु कुतः यानातःगु दु रेणु श्रेष्ठ, रत्नप्रसाद श्रेष्ठ "अनामणि", ज्ञानबहादुर महर्जनपिनि हाइकुइ। ह्याउँगु उन जुइवं उकियात कयाः स्वयेगु पारम्परिक पहः धैगु विद्रोह व क्रान्तिया विम्ब खः। थज्याःगु हे सोचयात वंशीधर वज्राचार्य, रामभक्त कायष्ठ, जुनु राजभण्डारी, सौरभ शाक्य, शाक्य मिलनया हाइकुइ बः बियातःगु दुसा महेशमान 'लँजुवाः', चमेली शाक्य व चित्त नेवाःपिंसं शान्तिया कामना, स्वयम्भूया विम्ब व जीवनया सन्तुष्टियात लुइक्गु दु।

अथे हे किपाया लिधंसा कयाः च्वयातःगु जूसां तबि थःगु हे अनुभूतिया बः कयाः आनन्द जोशीं थौं रंग वात व द्यना बिल ई धकाः सशक्त विम्ब छ्यलाः थौंया विडम्बना, जीवनया मूल्यहीनता व सून्यतायात उला ब्यूगु दु। अथे हे जीवनया महत्वहीनताया नापं आशाया संकेत, पूमवंगु मतिनाया यथार्थयात तुयू पुं, लाभरत्न तुलाधर, नरेशवीर शाक्य व डि.के. करनया हाइकुइ न्ह्यथना ब्यूगु दु।

राजनैतिक विसंगति, मनूतयूके वयाच्वंगु वितृष्णा व निराशायात भूषणप्रसाद श्रेष्ठ अगिव बनेपाली, रजनी श्रेष्ठ, रामकृष्ण श्रेष्ठपिंसं थःथःगु पहलं ब्वया ब्यूगु दु। विमल ताम्राकार व तबः मरुया हाइकुइ धार्मिक व सांस्कृतिक विम्बया माध्यमं थौंया स्थितियात उला बीगु कुतः दुसा, किपाया लिधंसा मकासें थःगु अनुभूतियात प्वंकेगु ज्या मंगल नारायण जोशी, अमरराज राजोपाध्याय व दिलकुमारी डंगोलया हाइकुइ जूगु दु।

सामाजिक सञ्जालयात वा प्रविधियात छ्यलाः भाषा साहित्यया विकास यायेगु छ्गू दसु खः थ्व **नेवाः हाइकु मुना – निब्वः**। थ्वयां न्ह्यः नं (थुकथं प्रविधियात छ्यलाः मखु) न्हापांगु ***नेवाः हाइकु मुना – १*** पिदने धुंकूगु दु। थज्याःगु कुतलं नं साहित्ययात थकायेत आपालं ग्वहालि यायेफु। च्वमिपिनि अभ्यास, अध्ययन व जीवनयात न्हूकथं गुलि तक स्वये फु धैगु कुतःयात तिबः बीगु छ्गू माध्यम खः थ्व। छ्गू हे विषय वा छ्गू हे सन्दर्भया लिधंसाय् पिज्वइगु च्वसाय् अनुभूति व भाव ज्वःलाये फैगु हाथ्या नं पलाः पतिकं उत्तिकं हे दैगु स्वाभाविक खः। थुकथं स्वयेबलय् **निक्वःगु नेवाः हाइकु मुना** न्हापा स्वयां भचा धिसिलाःगु व न्ह्यथने बहः जूगु तायेका।

सुभाय् !

ङ – नेवाः हाइकु मुना–निब्वः

नेवाः हाइकु : व थःगु नुगः

– तुयू पुं

खला "हाइकु" चाइनां, जापान वःगु धाःगु न्यना। अथे धाःसां चाइनाय् विकास जूगु मखना। आपालं जापानी भासाय् "हाइकु" सफू स्वयेत दसु दु। नेपालय् जापानं हाइकु दुहांवःगु आपाः हे मदुनिसां तवि "जापानी हाइकु" नेपाली व नेवालं अनुवाद जुइ धुंकाः तिनि जक हे नेवाः व नेपाली हाइकु विकास जूगु खनेदु।

मोहन हिमांसु व दुर्गालालजुया सम्पादनय् "**जापानी हाइकु**" नेपाली व नेपाल भाषां ने.सं. ११०९ सं वल। उकी न्यागः, न्हय्गः न्यागः मजूगु खना तबःमरुजुं न्यागः, न्हय्गः, न्यागलय्, दयेमाःगु "हाइकु" अथे मजुल धैगु धापू वयूकःया खँ खत। अथेखःसां विमलजुं '**तिलकता स्वां**' पिकयाः दिल। ३२ पु "हाइकु" चिचिहाः। हाइकुया नियमय् च्वनाः "हाइकु" चिनातयागु मदु। उकिं थुकियात जिं हाइकु पुचः धायेगु धृष्टा जक जूवनीगु खः ला ? थ्व धापू विमलजुयागु "**तिलिकता स्वां**" सफुतिं कयागु खः।

थ्व न्ह्यसलं वयूकःयागु 'तिलिकता स्वां' हाइकु मखु धयाच्वंगु दु। ख नं खः। हाइकु नियमं जक मखु हाइकुया संरचना तकं तनाच्वंगु दु। वयात हे दसु बी कथं ने.सं. १११३ कछला पारुकुन्हु हे कवि तबःमरुजुं न्यागः न्हयूगः न्यागः आखःग्वः जक मुनेवं "**हाइकु**" मखु। "हाइकु" प्रकृति नाप भाव दयेमाः थें जीवन्त उकी मन्त धाःसा व हाइकु मजू धैगु "**नेवाः हाइकु**" सफूचां क्यनाच्वंगु दु।

उकिं हे लिकयागु "हाइकु" निकू ब्वयाच्वना। "***नेवाःहाइकु***" नेपाल संवत् १११३ सं कछला पारुं पिथनादीगु च्वय् बिया थें तबःमरु जुयागु **हाइकु** :–

वर्षाया लःफ्वः
न्हाय्कने लाना बिइ
धाले पम्हुइ।

–०–

चैत्यया मिखाय्
ब्वःरि मन्दः कायेवं
बःसि बुँ हाइ।

न्हापांगु "***नेवाः हाइकु***" सफू छिं ब्वन हे जुइ। भी कवि तबःमरु जुयागु जिं थन बियागु हाइकु– वर्षाया लः फ्वं।

थ्व धाःगु छिं बांलाक हे थूगु खत। न्हाय् कनय् लाना बिइ। थुकिं छिगु मनयात चायेका बिल। धाले पँम्हुइ। आः धाःसा नुगः मिखाया न्ह्यःने तया ब्यूगु थें छितः जुल जुइ। थुलि ला सकसिनं खंगु हे खत। जिं उकी खनागु भाव थथे जक– वैशाख, जेष्ठ, असार थ्व स्वंगू महिनाय् वैगु वाफय् पाःगु खना। व थें तुं हे "हाइकु" थःथःगु दृष्टिं स्वये फइगु किपा खः। कविता, गजल, मुक्तक, म्ये जू थें "हाइकु" उकथं मखु धैगु जिगु धापू खः। आपाः खँ मल्हाये कवि तवःमरुजुयागु "हाइकु" दुने–वने

वर्षाया लःफ्वं

ऋतु मदुगु "हाइकु" हाइकु हे मखु धयाच्वंपिनित दसु खत थ्व। अथेस्तुं मौसम मालीपिनित दसु ब्यूगु जुल।

न्हाय्कने लाना बिइ

स्याचुक हे लिसः ब्यूगु दु। थुकी मखुसा स्व ले– वा वःगु जक मखु थ्व छिगु छैंय् तक दुहां वयेगु कुतः याःगु दु। उकिं हाइकु **न्यागः, न्हय्गः, न्यागः** आखःग्वः दयेवं "हाइकु" मजू। छिं थुगु "हाइकु" बांलाक हे मनन यानादिसँ। अःपु मजू "हाइकु"।

धाले पँम्हुइ

धाले मखु धयागु ला छिं बांलाक हे थुल जुइ। तर लःफ्वः खःसां वयाके थुलि शक्ति दु कि, सुयागुं छ्यूं तछ्याये माःसां मग्याः धैगु संकेत ब्यूगु दु। "किगो" माला जुइपिनित थुगु "हाइकु" नं नमूना जुया ब्यूगु दु। अथे तुं भ्फी

विमल ताम्राकारजुया हाइकु "**जीस्वां**" हाइकु **ने.सं.** ११९३ सं हे वःगु खत।

तबःमरु जुया **नेवाः हाइकु** धुंकाः "**जीस्वां**" हाइकु सफूचां निकू लिकया स्वये –

सर्गतय् तुमला
सँञ्यालय् राजमति
जिं गथे घय्प्वी।

ग्वंगःया चुलि
ह्याउँक ह्वया बीव
न्हूदँ थ्यंकः वै।

सर्गतय् तुम्ला : धाःगु बांलासे च्वंम्ह मयूजु यल खनी।

सँञ्यालय् राजमति : मिखां न्ह्याये दुगु जुल। ल्हातं थीमफूगु खत।

जिं गथे घयप्वी : मन सालाकाःगु खत। सुयात धायेके छ्वये धैगु मनय् तःगु खत।

निम्ह च्वमिया हाइकु "**नेवाः हाइकु**" व "**जीस्वां**" हाइकु सफू दुनें निकू लिकयागुली छकू छकूया म्हसिका बियागु जुल। जिं थूथें जक खः। छिकपिनिगु मिखा व भावना पायेफु। आपाः ब्याख्या मयाये।

स्वम्हम्ह हाइकु च्वमि भाजु दया खड्गी "बेचैन"जुया "**सछिकू हाइकु**" ने.सं. १११९ सं वःगु खःसा, तुयू पुंजुया "**निपलाः**" (हाइकु व क्वाः मुना) सफू ने.सं. ११२० सं खंकेफु थें तुं "**जिगु लू**" हाइकु सफू ख्वपया कृष्णभक्त बोडेजुयागु ने.सं. ११२२ स खंकेफु। ने.सं. ११२४ सं तुयू पुं व दया खड्गीजुया कुतलं हाइकु मुनेगु ज्या जूवंगु खत। व ई अजाःगु ई खःकि "हाइकु" आयातित साहित्य धायेगु मत्वःतूगु ई।

व ईयात नं आत्मासाथ यानाः पलाः छिनाः सुइस्वम्हसियागु हाइकु मुना पिथनागुने.सं.११२५सं "नेवाःहाइकुमुना" थौं लुमनावःबलय् नेवाः दुने नं हाइकु च्वमि दु धैगु खंका। थौं वयाः सफू पिथनादीपिं भाजु मयूजुपिं नीच्याम्ह खंका सा "हाइकु" च्वमि भाजु मयूजुपिं स्वसलं मयाःगु खनेदु। थुलि दुगु धैगु विमलजु, कृष्णभक्त, दया खड्गी, तुयू पुं अथेस्तुं **नःलि साहित्य पौ, पेजश्री** नापं **नेवाः हाइकु निलापौ** थीथी संघसंस्थां गोष्ठी सेमिनार यानाच्वंगुया फल खत।

च्वयूया खँय् ब्याख्या मयाये, उगु ईयात लुमंके नेपाल संवत ११२४ स हाइकु मुंजुयाःबलय् खनापिं ख्वपं विमल ताम्राकार, कृष्णभक्त बोडे, यैं नं कवि तबःमरुजु, यलं दया खड्गी "बेचैन" व तुयू पुं खने फयाच्वंगु ई। उगु ई "हाइकु" धालकि साहित्य मनाःगु ई। उकिं हाइकु छैंय् छैंय् म्हं म्हं लिनाः च्वकागु जितः थौं थें ताःनि। जिमिसं ३३ म्हेसित जक च्वकेफत। ने.सं. ११२५ स पिथनागु हाइकु "नेवाः हाइकु मुना" खः। पिकाकः न्हू प्रेष्टिज नापं बाखं च्वमि यज्ञरत्न धाख्वाःजुाया ग्वहालि दुगु थौं लुमना च्वन। उलि मदुगु खःसा "नेवाः हाइकु मुना" सायद मवइगु खः ला!

उगु ई समालोचना छु, हाइकु धालकि हे थाय् काये थाकुगु ई। समालोचक भाजु इन्द्रमालीजुयात लुमंकाः गुगु जिमिगु कुतःयात सिरय् तयाः थःगु ब्रम्हं खंगु झीगु नेवाः साहित्य उत्थानया निंनिं मग्यासे हे हाइकु छु खः ले धैगु दसु बियादीम्ह भाजु समालोचक इन्द्रमालीजुयात जिमिसं लुमंका च्वना।

उलि आँट मयाःगु खःसा नेवाः हाइकु च्वमिपिं व सफू थुलि पिहां मवइगु खःला ?

उगु हे दिं लुमंकाः, तिरि मयूजुया न्ह्यसःयात लिसःबी थें छपाः किपा बियाः फेसबुकय् "सन्ध्याया ई", "निभाः बिइया जः", थः थः लँ लिना वनाच्वंगु "झंगःत" दुगु किपा। उगु किपा स्वया "हाइकु" निकू निकू छ्वया हैदिल। हनेबहःम्ह "गजल" च्वमि भाजु भूषणप्रसाद श्रेष्ठ, अथेस्तुं "नःलि साहित्य पौ" या सम्पादक भाजु नरेशवीर शाक्य, "मुक्तक" च्वमि यलया शाक्य सुरेन, "गद्य" कविताया हनेबहःम्ह मंगलनारायण जोशी, मिसा "गजल" च्वमि मयूजु ईश्वरीमैंया श्रेष्ठ, यलया "हाइकु"या न्हयलुवाः भाजु दया खड्गि "बेचैन", ख्वपया "जिन्दगी" कविता या नां दंम्ह भाजु रामभक्त कायस्थ, ख्यालि साहित्य च्वमि भाजु सौरभ शाक्य, चिबाखंया हस्ती दिब्या ताम्राकार, "नेवाःहाइकु ख्यः"या, संचालक भाजु सुरेश प्रधान, अथेस्तु कवि दुर्गालाल, डा. आनन्द जोशीजुपिं दुगु खःसा न्यागः, न्ह्यगः, न्यागलय् जुइमागु "**जापानी हाइकु**" अनुवाद जुगुलिइ मखना । थःम्हं हे न्यागः, न्हयूगः, न्यागलय् "नेवाःहाइकु" सफू बियादीम्ह न्हापांम्ह भाजु तबः मरु खःसा, निम्हम्ह विमल ताम्राकार जुया "हाइकु" नं दुथ्याकागु दु।

थुगु "नेवाः हाइकु मुना"-निब्व ११४० सं पिथने माःगु धकाः सुचं बियागु खः। कोभिड-१९ सं यानाः पिथने मफुत। छुं हुनि लिबाःवंगु खत। अथे खःसां ने.सं.११४१ न्हूदँ "नेवाः हाइकु मुना"-निब्व। छिकपिनिगु ल्हातय् ल्हातय् थ्यंकेफुगु नं जि व जिमी तिरि मय् जुया ग्वाहालि दुगु नापं पिकाकः "नेवाःहाइकु ख्यः" पाखें भाजु सुरे श प्रधानजु ताईपयाना दिम्ह बिपिन कपाली "चिकमू"या धैर्यताया फल, पौभाः सायूमिजुं भाषा भिंका दीगु खःसा, धुर्ब मधिकर्मी भाजुं, "हाइकु"या समीक्षा नापं मंगल नारायणजु, बद्री "वेदना", आनन्द जोशी व ईश्वरीमैंया श्रेष्ठ पिनिसनं भिन्तुना व सुभाय् बिया दीगु जुल।

वयूकःपिं सदांया नितिं सुभायूया पात्र खत। लिपा लिपा नं थुकथं हे ग्वाहालि दै धैगु भलसा कासें जि तुयू पुं व तिरि मयूजुपाखें यक्व यक्व सुभाय् नापं न्हूदँया भिन्तुना।

ने.सं. ११४१ स म्हपुजा पारु १

सुरेश प्रधान

पिकाकया खँ (प्रकाशकीय)

तुयू पुंजुया बिशेष कुतलं थुगु "**नेवाः हाइकु मुना**"या निगूगु ल्याः पिहां वयेत्यंगु लसताया खँ जुल । हाइकु मुनाया निगूगु ल्याः पिथनेत थ्यंमथ्यं भिंन्यादँ (१५ दँ) बित खनिइ। हाइकु बिधा नेवाः साहित्यय् न्हूगु बिधाकथं तायेकिइ, अथेसां साहित्यकारपिसं थुगु बिधायात न्ह्याकूगु निगू दशकं मल्यात खनिइ। साहित्य सर्जकपिनिगु धापूकथं "**हाइकु**" बिधा चिनाखँ सिबें यक्वं पाःगु तायेका दिइ, जिं स्वये थुगु बिधा चिनाखँया चिहाःगु रूप खः अर्थात काब्य बिधाकथं १७ गः आखलं स्वइवलं थःगु खँ अभिब्यक्त यायेगु शैलिगत चि-चिनाखँ थें ताः । चिनाखँय् कविं बृत्तान्त न्ह्यब्वइसा हाइकुइ चिहाकलं थःगु अभिब्यक्ति पिब्वइ।

हाइकु मूल रूपं जापानयागु शैलि जूगुलिं जापानि सिद्धान्तयात हे ल्ह्यया वनेमाःगु छथिइ दुसा थःथःगु परिवेसय् ब्याका वनेमाःगु मेताकथं साहित्यकारपिनिगु धापू खनेदु। अथे जुयाः, नेपाः अझ नेवाः साहित्य सर्जकतय् दथुइ नं हाइकु थथे हे जुइमाः धयागु खँय् मत मतान्तर यक्वं दयेफु । थथेभनंया मत मतान्तर मेमेगु बिधाय् नं खनेदु, अथेसां थुगु "हाइकु" बिधा चर्चा परिचर्चाय् दयाच्वनीगु स्वभाविक हे ताये के माः थें ताया। साधारणतया "हाइकु" प्रकृति व प्राकृतिक संरचनायात मू चु तयाः च्वयेगु याइ। साहित्य सृजनाया लागाय् प्रशिक्षणया व्यवस्था नेपालय् यक्वं म्हव जक खनेदु अथे हे हाइकु बिधाय् नं म्हव, अझ द हे मदु धाःसां ज्यू। थुगु बिधाय् गुरु वा मेन्तर (Mentor) या अभाव खने दु थें ताः । थौंया ईया मागकथं नेपालय् अझ नेवाः साहित्य ख्यलय् थी थी साहित्य बिधाया प्रशिक्षालय वा स्यनेकनेया विधिवत संरचनाया आवश्यकता सकसिनं याना वयाच्वंगु खनेदु। गुकिं यानाः साहित्य सृजनाय् जक मखु साहित्य ब्वनीपिन्त नाप नापं श्रवण याइपिन्त नं ज्ञान दैगु थुइकाच्वना।

"हाइकु" साहित्यया विकासया आज्जु तयाः यक्व सहलह ब्याकेधुंकाः जि (स्वयम), तुयू पुंजु, धर्मकृष्ण सिकःमिजु, पूर्णिमा शाक्यजु, केशरमान ताम्राकारजु (अमेरिका) व मेमेपिं पासापिनिगु कुतलं फेसबुकय् (Newa Haiku Khya) (नेवाः हाइकु ख्यः) या नामं पुचः (ग्रुप) छगू चायेकेगु ज्या नेपाल संवत ११४० तछलागाः एकादसि (असार ०३/जुन १७) बुधवाःनिसें न्ह्याःगु छिस्करपिं सकलसिगु जानकारिइ दु हे जुइमाः।

गुकिया लिंक https://www.facebook.com/groups/265949567820569 कथं जुल, थुगु पुचःया मू नाराकथं जिमिसं "**नेवाः हाइकुया सवाः– साहित्यया नस्वाः**" ल्ययागु जुल। थुगु पुचलय् निश्चित किपा (प्रत्येक वालय् बिस्कं बिस्कं किपा) या लिधंसाय् च्वयाहःगु हाइकु (आइतवाःनिसें सन्चरवाः तकया) तुयू पुंजुं ल्यःगु झिपु हाइकु वाः (हप्ता) पतिकं पिब्वयेगु (आः तक २४ वाः क्वचाल) ज्या जुयाच्वंगु जुल, अले फुतकर हाइकुत नं पोस्त जुयाच्वंगु हे दु। नापं लय्पतिं (अँग्रेजी महिनाया न्हापांगु सन्चरवाः) "**भर्चुयल हाइकु वाचन ज्याझ्वः**" नं न्ह्यानाच्वंगु दु, गुकिया प्यंगूगु संस्करण क्वचाये धुंकुगु दु व न्याक्वःगु संस्करण नं याकनं हे न्ह्याइगु जुयाच्वंगु दु व थुगु ज्याझ्वःयात निरन्तरता बिइगु तातुनागु जुल। अथे हे तुं प्रत्येक अँग्रेजी महिनाया स्वंगूगु सन्चरवाः "**भर्चुयल हाइकु सहलह ज्याझ्वः**" नं न्ह्यानाच्वंगु जुल, थुकिया निगूगु संस्करण नं क्वचाये धुंकल व स्वंगूगु संस्करण मेगु लाय् न्ह्याइ। थुगु फेसबुक पुचलय् **हाइकु** साहित्य पोस्त यायेगु व थ्व हे बिधा थपू (विकास) यायेया निंतिं छ्याता/सुझाव नेवाःभासं व देवनागरी लिपिं जक पोस्त यायेगु नियम छ्यलाच्वनागु लुमंका च्वना। थुगु जिमिगु अभियानयात निरन्तरता बियेत छिकपिं सकलसिगु दुग्यंगु छ्याता (सुझाव) दया हे च्वनीगु भलसा कयाच्वना। थुगु पुचलय् छिकपिं सकलसित दुजःकथं स्वाना दिइत इनाप यानाच्वना।

"**कोभिड १९ अर्थात कोरोना**" भाइरसया हुनिं सकल जनजन छैं छैंय् कुंका च्वनेमाःगु इलय थुगु हाइकु साहित्य बिधाया थपू यायेगु जिमिगु कुतः नापं अभियानयात छिकपिं सकलसिगु ग्वाहालि दया हे च्वनिइगु भलसा कयाच्वना।

थ्व हे इवलय् "**नेवाः हाइकु मुना**" सफूया निगूगु संस्करण प्रकाशन यायेगु योजना तुयू पुंजुपाखें न्ह्यब्वया दिल व थुगु संस्करणया प्रकाशक नं "Newa Haiku Khya (नेवाः हाइकु ख्यः)" यात भाला बियादिल, जिपिं सकल पुचःयापाखें वयूकःयात यक्व सुभाय् द्यछाया च्वना। थुगु संस्करणय् ११० म्ह हाइकुमिपिनिगु

निसलं मयाक हाइकु प्रकाशन जुइगु नापं थुगु साहित्य बिधाया वारे विवेचना नं ब्वने दै । गुकिं यानाः हाइकु साहित्य शैलिया अनुभव कालबिलया ह्वःताः दैगु भलसा कयाच्वना । मेमेपिं तःम्ह हाइकु च्वमिपिनिगु हाइकु साहित्य थुगु प्रकाशनय् दुथ्याके मलाःगु व मफुगु जुइफु, जिमित ईमेल वा फेसबुक ग्रुपपाखें जानकारि बियादिइत इनाप यानाच्वना, गुकिं यानाः लिपायागु संस्करणय् दुथ्याकेत अःपुइगु भलसा कया ।

हाइकु बिधाया थपू यायेत फेसबुक ग्रुप, भर्चुयल हाइकु वाचन, अन्तरक्रिया, सहलह, प्रकाशन, आदिया माध्यमं जिमिसं कुतः यानां वनेगु तातुना च्वनागु जुल । थुकिइ तँसाकथं तुयू पुंजुया थुगु नेवाः हाइकु मुना निगूगु संस्करण सफू हे कथं प्रकाशन यायेगु ह्वःताः बियादिइगुलिं जिपिं अभं जिम्मेवार जुइमाःगु तायेका च्वना । तुयू पुंजुयात यक्वं सुभाय द्यछानाच्वना । थ्व नेवाः हाइकु मुना सफू, नेपालभासा साहित्य धुकूया बिशाल भवनस छपा तँसा अप्पा जुयाबिइ धयागु जिमिगु मन्तुना खः । थुगु प्रकाशनयात दुवालाः मगाः मचाःयात भिंकेया निंतिं जिमित मदिक्क ग्वाहालि दया हे च्वनीगु भलसा कयाच्वना । अस्तु ...

धालाछँ, यल महानगरपालिका – १७, यल, नेपालमण्डल ।

ईमेल : SURESH.tayeju@gmail.com

कजि : Newa Haiku Khya (**नेवाः हाइकु ख्यः**), **यल ।**

ईमेल : NewaHaikuKhyaY@gmail.com

फेसबुक पुचः (**ग्रुप**) **:**

https://www.facebook.com/groups/265949567820569/

नेपाल संवत ११४० कउलाथ्वः दुतिया (**अक्तोवर १८ ⁄ असोज ०२**) **आइतवाः**

⌘

हाइकु खं

"नेवाः हाइकु मुना" ११२५ न्हूदँ पिहावये धुंकाः नेपाल सम्वत ११२५ स गुंलागाः अष्टमी खुन्हु नेपाल भाषा "हाइकु" मुज्या जुगूजुल। व धैगु हाइकु गुथि नीस्वनेगु खँय् खँल्हाबल्ला जूगु खत। अन दुपि- कृष्ण मोहन जोशी, दया खड्गी, सौरभ शाक्य, तुयू पुं, बद्री "वेदना", कृष्ण भक्त बोडे, सुधीर "ख्वबि", बिजय रत्न असंबरे खः। वया लिपा छुं खँ मजुल। व त्वःताः यलय् "लू" साहित्य-पौ नीस्वनाः न्हापांगु हाइकु मुंज्या व धैगु हाइजिनपिं मुंकाः हाइकु ब्वंकेगु ज्या जूगु खः। यलया नेपालभाषा मंकाः खलः दुने नीस्वना तःगु क्वथाक्यबय् हाइकु ब्वंकेगु ज्या जूगु खः। उगु ई सं मंकाः खलःया नायः भाजु जुलमलाल चित्रकार खःसा कुतः पिकाकया सम्पादक भाजु विमल ताम्राकार भाजु मू पाहां जुया दीगु खः। व ई धैगु ने.सं. ११२६ ञंला, अथेधैगु नःलसना चःह्रये खुन्हु हे ज्याझ्वः न्ह्याकागु खः। वया नापं विमलजुया ल्हातं **"पाली जाः स्वां"** हाइकु मुना सफू नं बिमोचन जुगु खः। हाइकु ब्वनादीपिं शाक्य सुरेन, ईश्वरी मैया श्रेष्ठ बद्री "वेदना", कृष्ण भक्त बोडे, सौरभ शाक्य, दया खड्गी "बेचैन" आदि इत्यादी पिनिसं ब्वति कयादीगु खः। उगु ई सं ज्याझ्वः न्ह्याकामि भाजु धर्म कृष्ण सिकर्मि खत। उगु ई धैगु हाइकु च्वमि कम जक हे दुगु जूगुलि हाइकु गुथि नीस्वने मफुथें जितः ताः। अथे खःसां हाइकु च्वमि धाःसा न्हिया न्हिथं अप्वया वनाच्वंगु खंकाः बद्री "वेदना" व जि स्वयम् तुयू पुं नापं नःलि निलापौया सम्पादक भाजु नरेशवीर शाक्य जानाः नःलि साहित्य निलापौ पाखें सातो आकि इतो स्मृति भवनय् हाइकु मुंज्या याना।

ने.सं.११२८ सं, जूगु ज्याझ्वलय् वःगु हाइकु मुना नःलि साहित्य निलापौ दँ ३, ल्याः १७ शिशीर याः हाइकु ल्याः न्हापांगु जुयाः पिथंगु किपा थ्व खः।

उगु हाइकु ल्याः दुने आपालं हाइकु च्वमिपिं दुथ्याः। गथेकि जनकवि दुर्गालाल श्रेष्ठ, अथेतुं "गजल" च्वमि ईश्वरीमैया श्रेष्ठ थें बाखं च्वमि राजा शाक्य। जापानी हाइकु सफुतिं नेवाःभाषाय् हःबलय् न्यागः, न्हय्गः, न्यागः जुइमाःगु हाइकु उकथं मवल धकाः थम्हं हे न्यागः, न्हयूगः, न्यागः आखलं

जुइमाःगु हाइकु थुकथं धकाः "नेवाः हाइकु" सफूविया दीम्ह भाजु भ्री कवि तबःमरुजुया "अहाइकु" नं दुथ्याःगु दु। "हाइकु" गजाःगु जुइले सा धैगु नुगःखँ नं बिया, न्हू च्वमि पिनित ज्ञां बिइकथं "अहाइकु" धका हाइकु नं ब्वयातःगु खना।

"अहाइकु" थुकथं वियातःगु दु।

१. **सुंसांगु क्वथा**
ख्वपयागु जुजु धौ
भौ छम्ह पिवाः।

थुकिं सिइकेफु भ्री हाइकु च्वमि खःकि मखु ले ?

अथेस्तुं मेगु "अहाइकु" नं स्वये-

१४. **सां दुरु बिल**
नेतां भाषण बिल
लिच्वः छु बिल।

हाइकु थथे न्यागः न्हय्गः न्यागः आख दयेवं हाइकु धायेगु ला ? थुकथं भ्रीत ज्ञां बियातःगु खनेदु। उकिं भ्रीसं कवि तबःमरु जुयात ल्वःमंकेगु धैगु हे भ्री तंकेगु खः।

उगु हे हाइकु ल्याः १७ दुने दुगु कवि तबः मरु जुयाःगु "अहाइकु" च्वय् ब्वयागु खः। अथे धका उगु ल्याखय् "अहाइकु" जक जम्मां तयातःगु मखु। उकी भ्रीसं खंकी कि मखंकी धकाः निकू प्यकू जक मखु भ्रिंप्यकू मछि "अहाइकु" तया तःगु दुने न, भ्रिंप्यकूति जिं खनागु "हाइकु" छकु निकू ब्वये - च्वयेया "अहाइकु" खःसां, उकिइ हे दुगु निकू हाइकु थन ब्वये : -

८. **रंग न्ह्यब्वयाः**
हिनुली न्ह्यानाच्वनी
अस्तित्व म्हयाः।

⌘

१२. **हाकुगु लाकां**
तुयूगु फिता चिनाः
व पत्था जुल।

"हाइकु" न्यागः, न्हय्गः, न्यागः, जुल धायेवं हाइकु जुइमखु धकाः १. व १४. ल्याखं क्यंगु दुसा, ८. व १२. ल्याखय् "हाइकु" दुगु जिं थुकथं खना।

थुकिं हाइकु छु गथे गुकथं धैगु सिके फैगु जिं खना।

सुभाय्।

- तुयू पुं

⌘

कविता स्वयां हाइकु पाः

खः ला छु हे स्यूम्ह जि। खँ मसःम्ह मैनायात नं अप्वःसिनं हायेका च्वन कि वं खँ ल्हानाहइ धाःगु जिं न्यना तइगु। अप्वःसिनं 'हाइकु' खः मखु नानाथरि खँ ल्हानाच्वंगु जुयाः जिं नं छुं स्यूगु खँ धया च्वना।

खँ छु धाःसा, "हाइकु" जापानया चा खः। जापान थ्व्यंपि व जापान मथ्व्यंपिनि दथुइ विवाद खः 'हाइकु'। चा ज्वना वःम्हं जापानया चा थें भीगु नेपाःया चा नं जुइमाः धइगु धापू तया च्वंगु खः। अले जापान मथ्व्यंपिंसं चा नेपाःयागु खः, छाय् जापानया चा थें याये माःगु ? खँ थुलि हे विवाद खः।

खँ छु ले ?

जिं थूकथं धायेगु खःसा "हाइकु" जापानया न्हापांगु 'कविता' खः।

नेपाःया क्वाः गुलि पुलां खः जापानया 'हाइकु' नं उलिं हे मल्याः जुइ। तर जापानय् विकास जुल, नेपाः थ्यन। नेपालय् मछिं, पंगः व ल्वापु जक विकास जुयाच्वंगुलिं क्वाः, ब्वं मन्त, च्वः मन्त, उकिं तनावंगु खः। भीसं क्वाःयात नं म्वाकेगु कुतः यायेमाः। थ्व जुल जिगु खँ।

आः वल 'हाइकु'या

'हाइकु' छगू कविता खः। अथे खःसां पाः, गथेकि मनू भी खःनि, कि मखु ? मनू अवश्य नं खः। छिगु जात मेगु हे, जिगु जात मेगु हे, उकिं "कविता" च्वइ, "म्ये" च्वइ, "बाखं" च्वइ, "उपन्यास" नं च्वइ छिं जिं नं। 'हाइकु' सकसिनं मच्वः, छाय्कि च्वये थाकु, च्वहे च्वःसां नं ब्वमिपिं कम, ब्वँ हे ब्वंसां नं च्वमि मालेमाः। च्वमि नापलाये थाकु। उकिं "हाइकु" मयःपिं आपालं दु। "हाइकु" छपाः किपा खः, अथे धकाः क्यामरां कयातःगु किपा थें मखु। क्यामरां कयातःगु किपा छिं स्वयेसाथं धयादी– आमला चाँगुनारायण देगःका। छिं अःपुइक हे धाइ। 'हाइकु'या किपा अथे मखु। क्यामरां किलिक्क यानातःगु किपा मखु। उकिं अप्वःसिनं 'हाइकु' मथू। थुइगु हे गनं, व किपा ला छम्ह मोर्डन आर्टिस्ट सिमायात त्वथुलाः अप्पाद्वँय् थुनानं स्वां ह्वयेका तइ। थ्व किपायात स्वइपिसं अनेतने खँ ल्हाइ। तर व किपा सी मखु, म्वाना हे च्वनी। वथें तुं खः थ्व 'हाइकु' नं। उकिं 'हाइकु' गुलि पुलां जुइ उलि हे थिनावइ।

थ्व खँ छिं मथुल जुइ

सिमा धयागु ला बांलाःगु खः नि, छाय् कि व मन्तकि फ्री सी मखु ला ? छम्ह आर्टिसं सिमायात त्वथुलाः अप्पाद्वँय् थनातइ, छितः तं मवला ? अवश्य नं, हाकनं वयूकलं गुगु अप्पाद्वँय् तःगु सिमाकचां स्वां ह्वयेकाः क्यनी, छिं अन स्याबासी मबीगु ला ? बी छिं अवश्य। छायूकि सिमा स्वयां बांलाःगु स्वां ह्वल नि, कि मखु। थ्व हे खः हाइकुया करामत । उकिं **कविता** स्वयां **हाइकु** पाःगु।

- *तुयू पुं*

'नःलि' साहित्य पौ, दँ ३, ल्याः ५,
थ्यंल्याः १७, हाइकु ल्याः ने.सं. ११२८,
वि.सं. २०६४ माघ-फागुन

बिचाः

विभिन्न मनूया विभिन्न बिचाः खसां "हाइकु" जुइके थाकुगुविषय् खः। विस्वय् "हाइकु" च्वमि आपलं दुसां "हाइकु" जुयाच्वंगु सफूत कम जकःहे दु। "हाइकु" खनाथें, जुयाथें, च्वनाथें "हाइकु" धायूवं हाईकु मजु धैगु दसु कवि तबः मरुजुयागु "अहाइकु" जकः स्वल वा ब्वन धासा बांलाकहे थुइका कायूफै छिं। नःलि दँ ३ ल्याः ५ थ्यंल्याः १७ शिशिर ल्याः (हाइकु ल्याः) ने.सं. ११२८ सं, (वि.सं. २०६४ माघ-फागुन) ल्याखयू दु "अहाइकु"।

जिं थन निकु ब्वयू - ४ नं., ६ नं., स्वयादीसं -

४. न्हाय् ध्यनाबिल
सर्गः मखं धाल सा
छुं केनेम्वाःल।

-o-

६. वःलः भ्यगते
छुं नःगु सिमिकुचा
बांलाम्ह ल्यासे।

-o-

न्यागः, न्हयूगः न्यागः जुइवं "हाइकु" धका हाजिन ख्वाः ब्वया जुइपिनित ज्ञां विइकथं शिक्षा वियाच्वंगु जिं खनाः। थःलिचिला नं च्वमि न्ह्यब्वाकिगुलिई दखल दुम्ह कवि भाजु तबः मरु जिं खनाः।

- तुयू पुं
ने.सं. ११४१ कछला

न:लिया हाइकु ल्याः ब्वने धुंकाः

नेपाली "गजल" ल्याः शारदां पिकाल सा, भ्री नं छुकिं कम, न:लिं "हाइकु" ल्याः पिकया हे क्यन। थ्व थौं जक मखु न्हापा न्हापा नं यैंय् हिति त:सा यलय् देगः तइ, यलय् देगः दंसा ख्वपय् दरवार दयेकी, सुं स्वयाः सुं कम मजू। थुकथं जुयाः हे विकास जुयाच्वंगु थ्व नेपाः। उबलय्‌या विकास क्यनाः हे थौंया सरकार म्वानाच्वंगु खः।

नेवाःत सुनानं ख्याका च्वनी मखु, ख्याःवल धाःसा छधी जुया क्यनी, उकुन्हुयागु घटना जक स्वःसां गाः। भ्रीगु छैं छैंय् बासं च्वने धकाः वःगु खःनि, छिजि छधी मजूगु खःसा! थौं भ्री गन लाइगु ले ? बिचाः याना ला! भ्री थुलि न्ह्याबलें न्ह्याबलें मुने मफयाः जक हे लबः इमिसं कयाच्वंगु खः। न्ह्याबलें मुनेफुगु खःसा ला, भ्रीगु नेपाः नेपाली मजुइगु खः।

उकुन्हु तिनि नःलिं "हाइकु" ल्याः बियादीगुली, "हाइकु" कविता खः। कविता खःसां पाः, कविता स्वां खः। हाइकु स्वां जुयां जक मगाः। हाइकु स्वां, हः, दं, चा, वयात वइगु बाधा, पीडा, अले लः, फय्, निभाः, आदि वं मिखा ब्वयाच्वने हे माः। छता पातकि वयागु गनं रूप स्यनी, गनं थः तनी, गनं ला खलुं वंम्ह मनू थें च्वनी । उकिं हाइकु च्वये थाकु। ब्वनीपिं व स्वइपिनिसं भिंन्हय्‌गः आखः च्वयेत छु थाकु धाइ, च्वया स्व ले जिं थुलि हे धाये।

नःलि दँ ३, ल्याः ४५, थ्यंल्याः १७ लय् स्वये हाइकुः-

ईब्य:या खँ दुने

नेपालभाषा प्राचीन खः धाःगु जितः यल। प्राचीन अवश्य खः। ताडपत्र, थ्यासफुतिं क्यना च्वंगु हे दु । प्राचीन खँग्वः दुगुलिं हे भ्रीसं हाइकुयात नालेफुगु खः। अथे धकाः प्राचीन भासा मदुपिनिसं हाइकु च्वये हे फइमखु धकाः धाये त्यनागु मखु । भ्रीत थें अःपू मजू मेगु भाषा च्वयाच्वंपिनिगु म्हुतुं हे क्वकया च्वंगु दु। भ्री कवि दुर्गालालजुयागु हाइकु स्वये–

स्थिर छम्ह क्वः
थुलि अनासक्त कि
दःसां मदु व।

थ्व हाइकु २०६२, ०६३ धुंकाः च्वःगु जुइमाः। मखुसा थजाःगु हाइकु

कविजुं कल्पना तकं याःगु दइमखु। छाय् जिं थथे धया धाःसा, हाइकुं नं धयाच्वंगु दु, छिं नं ब्वन हे जुइ। थ्व हाइकु दुने वने– **स्थिर छम्ह क्वः**, थ्व क्वः मखु, कविं क्वः नाःसां जिं नालेमफु, थ्व छम्ह थांवःम्ह मनू खः। **थुलि अनासक्त कि**, धाःगु, ल्हाः दु, तुति दु सने हे मछिंक कुनातःगु खः। **दःसां मदु व**, म्हुतु दयां नं न्ववाये मखंसिनि, दःसां मदु व, थुलिं थुल जुइ, भ्ती कवि दुर्गालालया च्वसां गुलि स्याचुक्क धायेफुगु धकाः।

आः जिं हाइकू छसीकथं वाले त्यना, गजल च्वमि इश्वरी मैयाँजुयागु हाइकु थथे दु–

बुद्धया ख्वाःपाः
झिलिझिलि च्वं किपा
नीछगू शदी।

इश्वरीमैंयां बुद्धया किपा ब्वया ब्यूगु दु। जि बुद्धिष्ट धकाः न्ह्यब्वाना च्वंपिन्त हाथ्या ब्यूगु दु।

म्हुतुं बुद्धिष्ट धाःसां भिलिझिलि च्वं किपा, न्हूधाः यानाः ल्यंकेगु ज्या याना च्वंगु मदु धकाः ब्वःगु दु।

ख्यालिन्हिलि च्वमि सौरभ शाक्यं

ह्यांगु गुलाफ
मतिनाया प्रतिक
तसकं फाकु।

थुगु हाइकु दुने गुलाफ छगू आशा याये बहःगु जुयाः नं मतिनां धोका बियावंगु क्यनातःगु दु।

जः कविताया कवि सुधीर ख्वबिजुया हाइकु थथे दु -

स्वां थें ञ्वाः जुल,
कं थें ह्वये मफुत
ह्याःगु जीवन।

कवि धायेका जुइ धुंकूम्ह सुधीरजु, थौं निरास थें खनेदु। थ्व हाइकु दुने थें मजुइत इनाप।

जिन्दगी कविता सफू च्वमिया सशक्तम्ह कवि रामभक्त कायस्थं नःलिइ हाइकु च्वःगु खना। जिन्दगीइ कविता गुलि थहां वंगु खः, हाइकु दुने मखना।

धनिं गरीब
गरीबं जूगु धनि
नितां बेथिक।

थ्व हाइकु नं धायेत्यंगु मथुल। जिं थूगु थथे खः– धनिं गरीब धाःगु ला यल, गरीबं जूगु धनि धाःगु लुतपातं तःमि जूगु थें जितः ताः। नितां बेथिक धाःगु धाःसा हाइकु दुने मलाः थें जितः ताः।

भ्तीगु नेपालभाषा विकासया बाखं च्वयाः धुकू ज्वनाच्वंम्ह बाखंमि राजा शाक्यजुं हाइकु च्वःगुलिं जि लयूताः। नःलिं हाइकु अंक धयाच्वंक हे बाखं

ज्िगु जीवन धाःगु चाहिं हाइकु जुइत मदयेक मगाःगु खँग्वः खः । धाथें म्हगसय् खं थें, धाःगुलिं हाइकु जुइत कुतः चाहिं जूगु दु । जुयाच्वंगु दु, धाःगुलि हाइकु बिस्युं वनाब्यूगु दु । थ्व च्वमिं वाःचाये माःगु खः । थ्व गथे वाःमचाल जिं मसिल ।

नकःमि स्वां ल्याय्म्ह खः । एफ.एम.या हिरो धाःसां पाइमखु जुइ । वय्कः एफ.एम. प्रोग्रामय् मदिक्क साहित्यय् ब्वति कया वयाच्वंम्ह स्वां खः । नकःमि स्वां धाःगुलिं म्हमसिल जुइ । वयूकःया नां पुष्प नकःमि खः । ख्वप जिल्ला दुने नं पुष्प नकःमि दुगु जुयाः यल नकःमि स्वां तःगु खः । साहित्यय् न्हूम्ह खःसां हाइकु स्यलाःगु खने दु ।

सुथसिया जः
यलक्वय् निभाः मखः
चिकुलाया ई ।

सुथ धकाः मौसम छ्यलाः लोकतन्त्र ब्वःगु दु । यलक्वय् धाःगु किगो छ्यलाः दुघाः क्यंगु दु ।

चिकुलाया ऋतु क्यनाः जनता द्यांलाः धकाः क्यनातःगु दु । अथे हे "अमोबिकः", भाषाख्यलं त्यानु मचाःम्ह मोक्षबहादुर खः । जिं वयूकःयात गुड नाइट एफ.एम. नेवाःज्याइवलय् पत्र ब्यूवनाबलय् म्हस्यूगु खः । थौं च्वमिं ग्याःचिकु पहः काःगु धाःसा जितः पच्चय् मजू । छु चिनाखँ धयाः नःलि दुने हाइकु दुथ्याका तःगु ।

सुथया तुतः
छ्यंगु भिंतुना लिजः
सुभाय् जुयाः थ्वः ।

थुकिं सुथया तुतः बांलाःगु खः । भिंतुना बधाइ ब्यूगु दु । थम्हं थःत हे बधाइ कयाच्वंम्ह राजा शाक्य ग्याःचिकु पहः ज्वंगु खनाः जि हे मछाः ।

प्याखंम्वःत गन दु ले धकाः वाला च्वनादीम्ह भाजु असंबरे थौंकन्हय् हाइकु धालकि हुरुक्क मन ब्वयेकीम्ह जुया ब्यूगु दु । नःलि दुने हाइकु नं खना । हाइकु मस्यू धाइ, च्वयेगु धाःसा मदी । थथें–

लोक न तन्त्र
कुर्सिया निंतिं मन्त्र
देशया दुघाः ।

थुलिमछिं दुहां वनाः दुघाःयात पिब्वया नं जिं मच्वया धकाः हाला जुइम्ह छम्ह हाइजिन खः ।

राजन वज्राचार्य ज्योतिभूषणं सम्मानितम्ह खत । वयूकःयागु हाइकु छकू जक काये । खला भिकू दुपिनिगु नं ला छकू जक हे कया तयागु खः ।

जिगु जीवन
धाथें म्हगसय् खं थें
जुयाच्वंगु दु ।

हाइकु च्वयेगु तसकं कुतः यानादीम्ह "अमोबिकः"या हाइकु नःलिइ नं खना।

गुबलें मखं
खनागु लःया छथ्वः
घाँय् हे चुंदल।

गुबलें मखं धकाः म्हिगःया राजनीति त्वःताः, न्हूगु राजनीति ज्वनाः संघर्षय् कुहांवःपिं क्यन, खनागु लःया छथ्वः धकाः थन च्वनाः संघर्ष यानाच्वंपिं क्यं, तर घाँय् चुंदल धकाः भ्रीगु मिखा चायेका बिलं नं न्ह्यलं मचाःपिं खनाः चिंता प्वंकाच्वंम्ह अमो बिक खः। अनिश शाक्यं गजल च्वःगु खना। अथे खःसां नःलिं हाइकु ल्याः पिकाइ धाःगुलिं जक हाइकु च्वःगु खनेदु।

भ्वाथःगु फल्चा
किपा कयाः यंकल
नेपाः लय्लय् ताः।

थुकथं च्वयातःगु दु। न्यागः, न्हय्गः, न्यागः जक जुयाच्वंगु दु। "हाइकु" धकाः नालेत मल्वः थें ताः।

कृष्णभक्त बोडेजु छम्ह हाइजिन धाःसां पाइमखु, वय्कःया हाइकु सफू स्वंगू दुसा "हाइकुया जात" नापं कविता व बाखं च्वयाच्वंम्ह च्वमि खः। नःलिइ वःगु हाइकु छकू स्वये।

सर्गः भाःपिया
छथ्वः बखुं त्वःतल
लःदुगु अथः।

सर्गः भाःपिया धाःगु स्याचु, छथ्वः बखुं त्वःतल धकाः ब्वःगु, थौंया नयेद्यःत धकाः सिइका कायेफु, लः दुगु अथः गुगु धाल व हाइकुयात म्वाः थें ताः।

न्हापा ला नेपाली साहित्य न्ह्याका च्वनादीम्ह बद्री "वेदना" थौं नेवाः ख्यलय् गजल, मेन्जा, हाइकु, बाखं च्वयाः जि नेवाः धकाः वयाच्वंम्ह साहित्यकार बद्रीया हाइकु ब्वने।

देय् दयेकल
न्हू न्हूपिं ज्यामितय्सं
लँय् आमै ह्वलाः।

आमै ह्वलाः धाःगु ला हाइकुया नुगःचु हे जुल। देय् दयेकल, न्हू न्हूपिं ज्यामितय्सं धकाः गुगु च्वय् निध्वः बिल, उकिं धाःसा "हाइकु" खलुं वंका ब्यूगु दु। अकिं च्वमि व ब्वमिं मदिक्क स्वये माः, ब्वनेमाः।

कवि तबःमरुजुं नःलि दुने हाइकु मतसें "अहाइकु" जक तयाः हाइकु छु ले ? न्ह्यसः चिं छुनाब्यूगु दु।

तबःजुया खँ थुल धाःसा नेवाः हाइकु बांलाःगु हे पिहां वइगु जिं खना। विद्वानपिं थः निपलाः लिचिलाः थः

स्वयाः क्वयूयापिं न्ह्याकेगुली न्ह्याबलें न्ह्याबलें न्ह्यज्याना च्वनी। उकिं जुइ तबःजुं हाइकु मतसे "अहाइकु" गथे जुलकि जुइ धयागु दसु ब्वयाब्यूगु दु। कवि तबःजुया अहाइकु थथे–

सुंसांगु क्वथा
ख्वपयागु जुजु धौ
भौ छम्ह पिवाः।

न्यागः, न्ह्यूगः न्यागः दतकि हाइकु धाइपिन्त ला स्यलाःगु दसु खत।

विमल ताम्राकार सुनां म्हमस्यूम्ह खः ? कुतः पिकाक धालकि ला तिन शहरयू नां जाः। "**तिलकता स्वां**" जिगु हापांगु हाइकु धकाः हालाजूम्ह हाइजिन खः। मखुसा नःलिइ स्वयादिसँ हाइकु सफूधलः। जिं न्ववाना च्वनेगु बांमलाः। "तिलकता स्वां" सफूया ल्यूने हाइकु धाये कि मधाये दोमनयू जुयाः च्वयातःगु छकः भ्फीसं ब्वने।

३२ पु हाइकुया छपुचः खः "तिलकता स्वां"। थ्व ब्वनेव न्हापांम्ह हाइकु च्वमि ला विमल थें च्वनी। "तिलकता स्वां" चिचीफ्वइ थें हाइकु चिचिहाः। थ्व धायेखतं ला विमल हाइकु म्हमस्यूम्ह ख हे मखुत नि। हाइकु नियमयू च्वनाः चिना तयागु मदु। उकिं जिं हाइकु पुचः धायेगु धृष्टता जकं जूवनीगु खः ला ? गुलि मछालपुसे च्वं। "हाइकु" न्हापांगु जिगु धकाः न्ह्यःलाकाः दनाच्वंगु। उकिं जुइ कवि तबःजुं, कवि बुद्ध सायूमिजुयात न्ह्याबलें न्ह्याबलें न्ह्यसः तइगु छिं न्ह्याथासं जि कवि मखु धयादी, यदि छिं च्वयादीगु कविता सफूयात कविता सुनानं मधाल धाःसा छितः घाः जुइ कि मजुइ ? न्ह्यसः थौं तकं तबःजुं तया वयाच्वंगु दनि, बुद्धजुं जि कवि मखु धया वयाच्वंगु दनि। अथे धकाः भ्फीसं कवि मनालागु मदु।

विमल ताम्राकार छम्ह नेवाः खः। जापान भाषा सःम्ह नं खः। जापान भाषाया हाइकुयात नेवाः भाषां पितब्यूम्ह नं खः। अले मौसम, किगो ऋतु मदुगु हाइकुयात "हाइकु" नालेत थाकुचाःम्ह हाइजिन खः। वयूकःया हाइकु स्वये।

नःमिग्वाःगु नँ
नकःमिं छत्थु छ्यायूवं
छ्वम्हुइ निभाः।

थ्व हाइकु जिं वाला च्वने मखु, हाइकु ब्वमिपिनित हे त्वःता च्वना।

"आँसु" नेपाली कविता संग्रह खः न्हापांगु दयाजुया, अनं लिपा पाँच हृदयका उदगारहरू न्याम्ह पासापिं जानाः पिकागु खः। नेवाः कविपिं दया, सुमन, धनबहादुर च्वनाः "जिमिगु पलाः" पिकाल। थ्व धुंकाः थःगु मनंखंगु बाखं कविता, गजल, हाइकु आदि च्वयेगु मत्वःतू। नःलि दुने

हाइकु मथु, अथे खःसां नःलिं न्ह्यसः तःगु दु, हाइकु मथु धाइपिन्त छिं गुकथं बी ? दयाजुया लिसः थथे दु, हाइकु मथु धाइगु खँ जितः पत्याः मजू। छुमांया निंतिं धकाः थःगु हाइकु ब्वयातःगु दु।

बसन्त वल
गुँइ तकुस्वां नं ह्वल
जीवन मह्वः ।

थुकथं लिसः बियाः "हाइकु" थुइके बीगु ज्या यानातःगु दु।

थथे धयाः जि समालोचक जुइ त्यनागु मखु । जि छम्ह ब्वमि खः । जिं खनागु जक च्वयागु खः । सुयागुं हाइकुयात "हाइकु" मखु धाये त्यनागु मखु। अथे धकाः फुकं हाइकु जुयाच्वंगु नं मदु। थी थी बिचाः ब्वयातःगु जुल। जिं नःलिइ दुगु हाइकुयात वाला बियागु खः । व नं छक्‍ू छक्‍ू जक, निक्‍ू सुयांगु मथिया। खः, साहित्य जीवनया न्हायूकं। साहित्य मथूम्ह मनू मात्र मनू जुयाः दनी, खरानि जुयाः फुना वनी । जन्म जुइ मां तकं धाये मसःपिं भ्की। गुलि नं भाषा दु, व फुकं साहित्य सिर्जना जुइधुंकाः वइगु भाषा खः । मां-बाः, दाजु-किजा, तता, तःमां, निनि-पाजु आदियात साहित्य मनाः। उकिं हलिमय् साहित्य मदया जकं वंगु खः ला ? थ्व न्ह्यसः दनेफु छितः । छिं प्याखं स्व, न्हिली, गबलें ख्वइ, थुकिइ साहित्य मदुगु खःसा न छि ख्वइ ! थ्व फुक्कं साहित्यं बियाच्वंगु रङ्ग खः । छि जि गुबलय् तक दइ उबले तक साहित्य तनी मखु। विकास यक्व हे जू। साहित्य मन्त धाःसा हलिं प्रलय जुल धकाः थुइकि।

– तुयू पुं

⌘

'नःलि' साहित्य पौ, दँ ५, ल्याः ५,
थ्यंल्याः २९, हाइकु ल्याः ने.सं. ११३०,
वि.सं. २०६६ माघ-फागुन

थुगु किपाःया लिधंसाय् च्वयाहःगु

थुगु ल्याःया निंतिं छिकपिनिगु ग्वहालि व च्वसा न्ह्याःबलय् थुकथं थिना च्वनी धैगु आशा यासें भिंतुना नापं सकलसित सुभाय् व भिंतुना।

लुमं !

विष्णु "अल्पज्ञ"

"**जि व जिया दुने**" नेवाः ख्यलय् ज्वःमदुगु निबन्ध सफू च्वमि जक मखु । वय्कः छन्दपाखें "**नैरास्य**" कविता सफू च्वयाः नं नां तये धुंकूम्ह वय्कः खः भाजु **विष्णु "अल्पज्ञ"** ।
वय्कःया नां पूरा विष्णुप्रशाद श्रेष्ठ खः ।
थाय् यलया चालाछेँ त्वालय् च्वनादी । थौं झीत ल्वःमं थे जुल ।
वय्कः मदु तःदँ दये धुंकूगु जुसां
थौं झीसं लुमंका च्वना ।

भिन्तुना

- डा. आनन्द जोशी

नेवाः हाइकु मुना-निब्वया पीडिएफ कपि ब्वनेखन, थ्व सफूया द्यबः किपां हे जितः प्रभावित यात । भ्रीगु आज्जु खः– विश्वया हाइकुया सर्गः थिइगु, थ्व कुतलय् न्ह्याः वनाच्वनागु दु भ्रीपिं, निरन्तर यात्रा, निरन्तर गति, अथक प्रयास । ख नं हाइकु भ्रीगु साहित्यय् दुहां वसांनिसें संघर्ष यानाः पलाः च्वयेका च्वनागु हे दु । थ्व अथक यात्राय् मेपिं च्वमित नं सक्रिय जुयाच्वंगु दुसां जिं स्वये– हाइजिन तुयू पुंजु दकसिवे सक्रियरुपं क्रियाशील जुयाः न्ह्यलुवाःया भूमिका म्हिता वनाच्वंगु दु । वयूकःया हे कुतलं हानं छकः नेवाः हाइकु मुना-निब्व पिहां वयेफत, हानं १५ दँ लिपा भ्रीगु हाइकुया समग्र ख्वाःपाः विश्वया हाइकुया पुचः दथुइ ब्वयेफत । निश्चय नं थ्व भ्रीगु नितिं गर्वया खँ खः ।

भ्रीगु भासय् हाइकुया विकास छगू हे क्रमं, छगू हे तालं व छगू हे गतिं न्ह्याः वनाच्वंगु मदु । यक्व थाहां क्वाहां वंगु लँय् न्ह्याः वनाः, यक्व संकटकालीन ईया सामना यायां यक्व विवादया न्ह्यसःयात लिसः ब्युब्युं वा अस्पष्टया पःखाः थुनाः थौं थन तक्क थ्यंगु खः । थथे शुरुनिसें हे उपेक्षित याकाः, खःला मखुला थें न्ह्यानाच्वंगु हाइकुया धाःयात गति बिल– नेवाः हाइकु मुना-छब्व (ने.सं. ११२५ स पिदंगु) । उगु इलय् हाइकु च्वइपिं कम, हाइकु धइगु साहित्य मखु, भ्रीगु थःगु साहित्य हाइकु मखु धैगु धारणां धिसिलाक्क हा कयाच्वंगु इलय् हाइकुयात स्थापित यायेत दनावःगु अभियान खः– नेवाः हाइकु मुना पिकायेगु अभियान, थ्व अभियानयात न्ह्याकूपिं खः– तुयू पुं व दया खड्गी, विशेष यानाः तुयू पुंजुया अथक कुतलं थ्व ज्यायात पूवंकेत बः बिल । थ्व सफू प्रकाशन लिपा हाइकुया विकास न्ह्याना वन, तुयू पुंजुं न्हून्हूपिं च्वमितयृत नं हाइकु च्वयेत प्रेरणा बिब्युं वन । ......ई फुनावन, विश्वय् हाइकु क्षेत्रय् वःगु परिवर्तन नापं भ्रीगु भासाय् नं ह्यूपाः वल, "थौया हाइकु"या थालनी जुयाः विकासं थाय् कयावन, हाइकुया लागा चकना वन, हाइकु च्वाइपिनिगु संख्या बृद्धि जुजुं वन । थथे विस्तृत जुजुं वंगु धाःया परम्परागत सिद्धान्त अनुसार सृजना जूगु हाइकु नापनापं थौंया हाइकुया सिद्धान्त अनुरुप रचना याःगु हाइकुयात नं छथाय् मुंकाः समग्र दस्ताबेजया सृजना यायेगु व इलय् ब्यलय् हाइकुनाप सम्वन्धित खने दःवगु– समस्या, विवाद, धारणा, टिप्पणी, प्रयास आदियात थ्व सफू दुने संग्रह यानाः हाइकुया विकास इतिहासया झलक ब्वयेगु कुतः गुगु तुयू पुंजुपाखें सम्पन्न जुल, व च्वछाये बहःगु पलाः खः ।

थ्व नेवाः हाइकु मुना-निब्व भ्रीगु हाइकुया विकासया कोसल्वहं सावित जुइगुलिइ जितः भलसा दु । थन्याःगु महत्वपूर्ण ज्या यानादीम्ह तुयू पुंजुयात यक्व सुभाय्, यक्व भिन्तुना । अथे हे थन्याःगु ग्यसुलाःगु सफू पिथनाः हाइजिनतयृत उर्जा प्रदान यानाब्यूम्ह नेवाः हाइकु ख्यःयात नं सुभाय् ।

लसता व भिन्तुना

ईश्वरीमैयाँ श्रेष्ठ

सच्छि व भिम्ह हाइजिनपिनिगु निसलं मयाक हाइकु दुथ्यानाच्वंगु नेवाः हाइकु मुना निगूगु पिदंगु लसताय् दुनगलंनिसें भिन्तुना नापं हाइकुख्यलय् म्हितु म्हितुं लयूताया च्वना। हाइकु जक मखु हाइकु सम्बन्धी थी थी च्वसु नं दुथ्याःगुलिं थ्व मुना भन हे दुग्यंगु तायेका। छायूधाःसा थ्व च्वसु नं दुवालाः "हाइकु" सम्बन्धी खँ सीकाः, थुइकाः न्हूपिं हाइजिनपिं स्यल्लाक पिलूवइगु आशा यायेछिं धाःसा नकतिनि हाइकु च्वयाः थ्व ख्यलय् दुहां भाःपिं हाइजिनपिसं नं हाइकुया मर्म थुइकाः हाइकुयात अझ क्वातुक न्ह्यब्वयेगुली कुतः यायेत जः बिइगु आशा याना, तिबः दइगु आशा याना। प्रतिष्ठापित व्यक्तित्वपिसं नं च्वछायातःगु हाइकुख्यःया थ्व ह्वयाच्वंगु स्वां मुनां हाइकुया माः भः भः धायेमा धकाः दुनुगलंनिसें भिन्तुना द्यछाया च्वना। लिपा लिपा नं थथे हे हाइकुयात च्वन्ह्याकेगु ज्याय् न्ह्याना च्वने फयेमा धकाः आशिका यानाच्वना। सुभाय्।

धापाख्यः, यल।

११४१ कछला ३

तुयु पुंया म्हसीका

- सान्तराज शाक्य

नेपालभाषा साहित्य ख्यलय् यलया न्हू पूसतापिं मध्ये न्यने दुगु नां तुयू पुं। वय्कलं सःथे मसःथे च्वया अथें ध्याकुनय् लानाच्वंगु नेपालभाषाया मुक्तक खना गजल चिनामि दया खड्गी "बेचैन"जुं उगु मुक्तक मुंकाः सफूया रुप बिइत न्वानादी। उगु सफू खः "लुफिं हाःगु पलाः" ने.सं. १११७ स पिदन। ख्वपं "लुँध्वाखा" पत्रिका पिहां वःगु खना यलं नं अज्याःगु हे छगू पत्रिका पिकायेमाल धका "मणिगल" नांगु लयूपौचा पिकायेत न्हापांगु ल्याःयात माःगु दां खर्च यानादिल। थुकथं तुयू पुं नेपालभाषाया च्वमि जक मजूसे थःगु मनं चाःथाय् आर्थिक ग्वाहालि यायेगु ज्याय् नं वय्कः न्ह्या। वय्कः बर्खाया खुसिचा थें छभ्भाः जक खने दइम्ह मजूसे थःगु मतापय् लिपा थ्यंक नं न्ह्यानाच्वनीम्ह मन ह्वाःम्ह भाजु धयागु वय्कःया तःदँ न्ह्यःनिसें थौं तक न्ह्याना वयाच्वंगु पलाखं धाः।

न्हू जापानी हाइकु अनुवाद जुयाः पिहांवये धुंकाः हाइजिनया रूपय् न्हापांम्ह तबःमरु, विमल ताम्राकार, दया खड्गी, तुयू पुं व कृष्णभक्त बोडे खत।

	सफूया नां	च्वमि	पिदंगु तिथि
१.	**नेवाः हाइकु**	तवः मरु	११११ कछलाथ्व
२.	**जीस्वां**	विमल ताम्राकार	११११
३.	**सच्छिकू हाइकु**	दया खड्गी 'बेचैन'	१११९
४.	**निपलाः**	तुयू पुं	११२०
५.	**जिगु लू**	कृष्णभक्त बोडे	११२२
	"नेवाः हाइकु मुना" ने.सं. ११२५ लिपा हाइकु च्वमि व सफूया विकास छसीकथं		
६.	**हिसि लू**	सौरभ शाक्य	११२५
७.	**सनिलया इलय्**	बद्री "वेदना"	११२५
८.	**हाइकु २१०**	दुर्गालाल श्रेष्ठ	११२७
९.	**दुरुघाः**	अगिब बनेपाली	११२७
१०.	**मुखू मब्यंगु स्वां**	ईश्वरीमैंया श्रेष्ठ	११२८
११.	**स्वब्यनावंगु सः**	रामकृष्ण श्रेष्ठ	११२८
१२.	**खिचापुजा**	भूषणप्रसाद श्रेष्ठ	११२८
१३.	**न्ह्यानाच्वंगु खु**	कृष्णमोहन जोशी	११२९
१४.	**खँग्वः सिमाहीन जि**	आनन्द जोशी	११३०
१५.	**प्यसः व पीप्यकू**	राधाकृष्ण श्रेष्ठ	११३१
१६.	**हाइकु ५२**	विजयरत्न "असंबरे"	११३१
१७.	**तिकिया फुति**	रामभक्त कायस्थ	११३१
१८.	**सुथया खसु**	शाक्य मिलन	११३२
१९.	**वँचुगु सर्गः**	बुद्ध नेवाः	११३२
२०.	**जिगु न्ययकू व्यंग हाइकु**	रत्नकाजी "मन"	११३२
२१.	**जिवन लाप्चा**	सविन महर्जन	११३५
२२.	**जिवन घःमाः**	रेणु श्रेष्ठ	११३६
२३.	**सुगन्ध यात्रा**	रजनी श्रेष्ठ	११३७
२४.	**सुपाँय्या जुलुस**	ज्ञानबहादुर महर्जन	११३७
२५.	**लँय् लूगु किपा**	रत्नप्रसाद "अनामणि"	११३८
२६.	**बुँगाःचा**	धर्मरत्न राजकर्णिकार	११३९
२७.	**तिकि तिकि**	मोक्षबहादुर अमात्य	११४०

तब: मरु

क्व:या चिलाये
सरगते थ्वयाबी
ल:-माथं स्यनी ।

\+ + +

चकं सर्गते
धम्मपद कय्च्याना:
ब्व:रि ब्वै बिइ ।

विमल ताम्राकार

द्य:लां बँ प्वीवं
कुलामय् चुप्पा नये
ह्याउँक स्वां ह्वै ।

\+ + +

सनिल ज्वीका:
यखा: दल्वी मत बी
सुर्द्य: ग्वीं सुच्की ।

दया खड्गी 'बेचैन'

सनिलया ई
नमि थें ग्वाना च्वन
गुँच्वया सुर्द्य:

\+ + +

हथाय् पहलं
झंग:त ब्वयाच्वन
निभा: ह्याउँसे ।

तुयु पुं

ह्याउँ निभा: त्वै
थ:थ:गु लँय् सकलें
तना वनी ख्युं ।

\+ + +

ई ख: सन्ध्याया
थ:थ: मस्त लुमनी
चां खनिं लिबा: ।

कृष्णभक्त बोडे

फैजवाः गुँ स्व
गां न्यंक हाहाकार
सुर्दः लज्जा चाः ।

\+ + +

पूगु सर्गतय्
प्याःचाःगु म्हुतुसिलय्
वारीसनामा ।

सौरभ शाक्य

क्वपुंगु चान्ह
सुथय् खसु तिकि नं
थारागु ख्वालय्

\+ + +

व्यस्त बजारय्
हिउपाः वयाच्वन
क्रान्ति वाताहां ।

बद्री वेदना

लुधना वन
भ्रंगःया प्याखं स्वया
ह्याउँगु निभाः

\+ + +

म्ये थ्व भ्रंगःया
ह्याउँ निभाःया सूरया
प्रकृति दंग ।

दुर्गालाल श्रेष्ठ

ताल्लाया निभाः
ख्वाः अगिंमथः ग्वाः
नुगः ख्वाउं त्यः ।

\+ + +

नस्वाःया भासं
गुलाफया खँ ज्वल
“कं” छ धन्य खः ।

अशिव वनेपाली

प्रकृति गन
मतिना लज्या चाल
ओजन ख्वल।

\+ + +

सर्कल सुरु
न्हूगु नक्सा पिहांवः
खसु दुने तं।

सुधीर ख्वबि

हाथ्या जुल थ्व
पित्याःया रामायण
भत्तुं जायेवं।

\+ + +

विचारणीय
प्रकृतिया रहस्य
अजूचाःगु लु।

ईश्वरीमैंया श्रेष्ठ

पलेहःया लः
मोती खः थ्व जीवन
लाये फःसा खः।

\+ + +

नगुमा हिल
न्हूदँ हिहिलनाः ख्वः
शंका कन्हेया।

रामकृष्ण श्रेष्ठ

शहिदया हि
कुलां ह्याउँसे च्यात
थन हि मक्वाः।

\+ + +

न्हूगु नेपाल
पंजः दुनेया भंगः
मनूत अजू।

भूषणप्रसाद श्रेष्ठ

ब्वः लिसे झंगः
यचुइमाःथाय् नुगः
ह्याउँल सर्गः !

\+ + +

नमि ग्वाः ई !–
दुदाः वःपिं झंगःत
शहरय् थुवाः !

कृष्णमोहन जोशी

ल्हातिइ नुगः
खुसी बागःया ल्वहं
भुतू मि मच्याः।

\+ + +

सापारु कुन्हु
सांसद दुने ख्यालः
मिखा कुचाल।

डा. आनन्द जोशी

थौं रंग वात
छ्याल ब्याल जिन्दगी
द्यना बिल ई

\+ + +

चैत्रया फसं
आस्थाया छँ नं दुन
खः ह्यूपाः ख्वल।

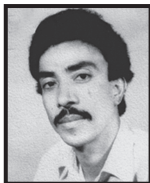
राधाकृष्ण श्रेष्ठ

चकना जुया
ब्वाँय् वःम्ह पल्पसा
छकलं तन।

\+ + +

मिब्वाला दनाः
मिला, ज्वालां क्वब्वात
सर्गः ह्याउँल।

रामभक्त कायष्ठ

च्वापु गाइच्वं
वनेमानि पारी गां
मिकू क्वबिया।

\+ + +

झम झम वा
कचाय्सं याकः झंगः
जुल छु मस्यू।

विजयरत्न

लँ ताहाः यक्व
ब्वया च्वनागु दक्वं
आज्जुइ मथ्यं।

\+ + +

पञ्जःला चाल
सर्गतय् ह्यूपाः मदु
ब्वयेगु गन।

बुद्ध नेवाः

दुःख ख्वबि हाः
ल्वहं हितिइ लः महाः
ई नुगः कँहाः।

\+ + +

जीवनया नां
बिसिना मगाःगु गां
अनमोल थां।

शाक्य मिलन

ह्याउँगु निभाः
सर्गः छपातं जहां थी
पृथ्वी ख्युंसे च्वं।

\+ + +

बी निभाः स्वस्वं
झंगःत बासय् च्वंवं
थौंया ई फुत।

रत्नकाजी "मन"

जि चित्तधर
दनाच्वना दुवातय्
छ्वास जि जुल।

+ + +

मतिना मिखा
गुलि यइपुसे च्वं
नुगलय् दु मि।

सबिन महर्जन

सुर्द्य: लुकुंबी
ह्यांगु ज: ह्वला: आक्सय्
नुग: कुतुं वै।

+ + +

ल: च्वय् च्वय् ब्वल
ख्य: तिन्हुल वां खाया:
ऋतु क्व:दल।

रेणु श्रेष्ठ

प्रकृति चक्र
लसकुस दु सन्ध्या
सूवन सुर्द्य:।

+ + +

निभा:द्य: बित
इललल न्हूधा: छँ
बासहीन भ्ही।

ज्ञान ब. महर्जन 'नेवा:'

सुथ जुइवं
चखुंचा चिरि चिरि
न्हूगु दिं न्ह्याइ।

+ + +

चिकुलाया ई
ख्वाउँसे च्वंगु फसय्
न्हि फुनाच्वन।

रजनी श्रेष्ठ

चा चिलावनी
ह्याउँक निभाःत्वइ
ग्वंगः महाःसां।

+ + +

जीवन रंग
ब्वयावनी मचाय्क
ल्यनी झसुकाः।

रत्नप्रसाद श्रेष्ठ "अनामणि"

लूम्ह निभाःद्यः
मन चकंकाः ह्वःगु
बसन्त ऋतु

+ + +

सुकुन्दा च्याकाः
छत्थु हाछिकाः तल
खिउँसे च्वन।

धर्मराज राजकर्णिकार

बखुं ब्वयाच्वं–
पित्याःया सः थ्वय्कल
स्तब्ध लकस !

+ + +

निभाः व किचः
सन्ध्या ईया लकसय्
न्हूगु आश्चर्य।

मोक्षबहादुर अमात्य

भ्वंयागु नांचा
पुइका यन फसं
सुपाँचं मखं।

+ + +

अविरल न्या
ख्वांगु क्वाःया खुसिइ
पनेगु गथे।

पामिला

व सर्गःया लु
प्रकृतिया हे अंग
किपालुमि म्वाः ।

\+ + +

झंगःत ब्वल
नमिंग्वाःगु सर्गतय्
सिचु फय् न्यन ।

प्रतिमा बज्राचार्य

छ जि झंगः थें
आलय् ब्वये बिवश
गुबलें मथ्यं ।

\+ + +

झंगः खः ब्वये
जिगु जीवन थ्व हे
ब्वब्वं सिनाः हे ।

शाहसी राजवंशी

ह्याउँगु निभाःजः
धयाच्वन झीत स्वयाः
लिबात छिपिं ।

\+ + +

पपू संकि छं
झी थःत मदुसां
मस्त भिं यायृनु ।

आशाकाजी थकू

पश्चिमं पूर्व
लिहां वैच्वन झंगः
थःगु हे गलय् ।

\+ + +

बिइ निभालय्
खिउँ नं थाय् कयाबी
मस्त लुमनी ।

ज्ञानीशोभा तुलाधर नेवा:

नसा मा:जुया
ह्याउँगु निभा:या जलं
स:तावं च्वन।

+ + +

उखें थुखें भ्री
न्ह्याथाय् स्व:सां लू खनिं
सकलें भ्रीपिं।

विनय राजोपाध्याय

भ्रंग: जुलुस
सर्गतय् आन्दोलन
ग्व भ्रीगु थाय् बाय् ?

+ + +

त्यानुल धका:
भ्रासु लने नं मदु
न्ह्यानातुं च्वनी।

ज्ञानीराजा मानन्धर

ब्वया वन स्व
मदु छुं हे चिउता:
भ्रंग: आकासय्।

+ + +

जिगु नं आस
भ्रंग: जुया: ब्वयेगु
संभव मदु।

सुरेन्द्रलाल भुजु

द्य: लुकुं बीन
सकसितं हे हथाय्
त्यानु नं चाल।

+ + +

ख्वा: ह्याउँल
सुर्द्य:या त्यानुया:
इत:मित: कं।

न्हूच्छेकाजी महर्जन

ब्वयेगु कर्म
न्ह्याक्व हे ब्वःसां मगाः
लक्ष्यय् थ्यंकेत।

+ + +

थ्व नियति खः
जः बितं छु हे जुल
आज्जु लुइके।

मिनिर्भा शर्मा

ह्याउँ लकस
चखुंया चिर बिर
छन्त लुमंका।

+ + +

सनिलया ई
लिहां वनेगु प्याःचाः
मस्तय्गु चिन्ता।

रासा

ह्याउँगु सर्गः
ब्वयाच्वंपिं चखुंत
म्वाःसां दनि न्हां।

+ + +

चखुंत खनाः
द्यनी मखु मनूत
ज्यासलय् वनी।

कृष्णदास जोशी

न सुनां पनी
पपू दु बरदान
स्वतन्त्र इपिं।

+ + +

गन्तब्य मामां
ब्वयाच्वन सर्गतय्
भ्रंगःया बथां।

सुदनरत्न शाक्य

सिमानां मपं
आकास धर्ति छस्वा
भ्रंगः स्वतन्त्र।

\+ + +

पपू चकंकी
स्वछन्द मन ब्वयाः
चकं आकास।

जुनु राजभण्डारी

न्हिच्छिया त्यानु
लंवने वा पासापिं
सन्ध्याया बेला।

\+ + +

भ्री भ्री पाचिनाः
पुचःया सः थ्वयक्नेनु
शून्य सर्गत।

निजिरोस श्रेष्ठ

मछाल सुर्द्यः
लुमन्ति वल यज्जु
ह्याउँल सर्गः।

\+ + +

ह्यांगु कुलामं
बुलुहु वल न्हूजः
लय्ताल नुगः।

गौतम शाक्य

हाकुयाः सर्ग
अनिश्चित गन्तब्य
भ्रंगःया पुचः।

\+ + +

त्यानु मलंनि
निभाःया ई फू जुइ
खिउँ थांवःगु।

रामलाल श्रेष्ठ

निभाः बिइन
वनेमानि तापाक्क
दैनिकी झीगु ।

+ + +

सर्गः झीगु हे
सन्ध्या ईया लकस
मछाःम्ह भम्चा ।

सुशिल राजोपाध्याय

भर पपूया
चक्कनाच्वंगु कुलां
ब्वब्वं थ्यंके झी ।

+ + +

पियाच्वंगु दु
थ्यंकेमानि तापाक्क
मस्तयत् क्वाःजः ।

चित नेवाः

हाकुगुँ दुने
सुपाचं जः त्वपुल
सतांचां लित ।

+ + +

झंगःया बथां
आजादया हसना
आल नमिंग्वाः ।

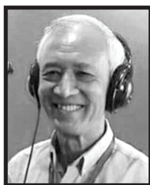
ओमधर राजोपाध्याय शर्मा

सन्ध्याया इलय्
ब्वयाच्वन झंगःत
बासं च्वनेत ।

+ + +

ह्याउँगु निभाः
हाकुपिं झंगःत स्व
ल्याहांवन छँय् ।

पूर्ण मूनकर्मि

छँया लुमन्ति
ह्याउँ निभालं क्यन
मतिनाया ई।

+ + +

इल्ल सर्गः जाः
स्वतन्त्रताया ध्वाँय् चिं
क्रान्तिया उन (रंग)।

केशरमान ताम्राकार

इलं सुचं बी
सकलें हथाय् चाः थें
भ्रंगः पंछि नं।

+ + +

जि नं मस्त दु
इलं ई थ्यनी ला थें
लँपु तापाःनि।

रामहरी कपाली

खुल्ला आकाश
भ्रंगःया स्वच्छन्दता
यम्ह यथाय् ब्वै।

+ + +

कुलामय् तन
पशुपन्छि व सुर्द्यः
मनूत खनाः।

संघ शाक्य

गुलि ब्वयेगु
लँपु हे अतःमतः
आजु थ्यंकेत।

+ + +

जि ला च्वय् थ्यंक
ब्वयेका बिरोध सः
छिकपिं ला क्वय्।

कविन्द्रलाल प्रधान

ह्याउँगु सर्गः
भ्रंगःत ब्वःथें ब्वइ
मुक्तिया सः थ्वै ।

\+ + +

भ्रंगः व सर्गः
ह्याउँगु आजु ज्वनाः
थःगु लँपुइ ।

रमेश मानन्धर

महिताः जुल
बिना वने त्यंगु जः
ब्वय् मगाःनि थौं ।

\+ + +

सन्ध्या जुइवं
भ्रंगः पंक्षी छ्यँय् वन
जि जुल याकः ।

लाभरत्न तुलाधर

असीम सर्गः
असीमित आकांक्षा
परिमित ई ।

\+ + +

चकंगु पपू
कय्कुनावंगु पृथ्वी
दापूया कुतः ।

सुरजबीर वज्राचार्य

सत्तित सर्गः
तापाना वन आज्जु
जीवन यात्रा ।

\+ + +

लुयावल जः
हायावन ख्युंख्वबि
ध्याचःगु लँपु ।

चमेली शाक्य

सर्गः छफाःतिं
दु पंछिया स्वतन्त्र
सुया दु थन ।
+ + +
स्वया जिं पंछि
अपाय् फाःगु सर्गतय्
शान्त थ्व मन ।

महेशमान लँजुवाः

स्वयम्भू मिखा
सकभनं चाःहिकी
शान्ति मालेत ।
+ + +
नगरकोट
सुन्दरताया खानी
मन फुरुंग ।

सुरेश प्रधान, यल

सनिलया ई
भ्रंगःपंछि लिज्यात
थःथःगु हे छेँय् ।
+ + +
सुर्द्यः लुइगु
बाध्यता बिइमाःगु
समय चक्र ।

जितेन्द्र महर्जन

निभाःजः क्वाःगु
भ्रंगः पंछि ब्वयाज्
न्ह्यलय् व ज्वलय् ।
+ + +
चकंगु सर्गः
गुता रंग मिश्रण
भ्रंगः चं चं धाः ।

रामेश्वर श्रेष्ठ 'जलन'

अपार आस्था
मानवताया किचः
मनू दुने द्यः ।

\+ + +

लुटया तन्त्र
सुगर कोटेशन
जनता द्यांलाः ।

प्रकाशमान सक्व

निभाः ब्यूगु ई
थःगु लँ स्वयाः वंगु
मचाखाचा छँय् ।

\+ + +

ज्वः लिना वँवं
थःथःगु लँय् खँ ल्हाल्हां
लँ वंगु मचाः ।

अनिक शाक्य

बांलाःम्ह हँय्चा
थःगु गलय् खेँय् मथ्वः
हँय्थुवाः हीचाः ।

\+ + +

वैगु लुमन्तिं
चच्छि न्ह्यः मवः जितः
कलाः हीमी चाः ।

नरेश अमात्य

मिं नःगु सर्गः
पहाड झौ जुल स्व
झंगः चिच्चाय् दं ।

\+ + +

लूनिभाः जलय्
उत्साहित मनूत
ब्वया हे च्वन ।

दिलकुमारी डंगोल

बिसिका: ख्वबि
सुं मदुथाय् त्वना जिं
न्हिला ख्वा: ब्वया: ।

+ + +

मां छम्ह जक
बाखं थ:थ:गु खनिं
घ:चा: जिन्दगी ।

हेरारत्न शाक्य

दक्षिणपाखे
सिमा थां ग्व:तुइकू
राज्यया न्ह्य: व: ।

+ + +

तक्यने य: भ्ती
भुजिं कस्ति तक्यं थें
लिहांवये मफयेक ।

बंशीधर वज्राचार्य

चंचं धा: पला:
ह्याउँला कंगु न्यता:
नमि थें ग्वात ।

+ + +

इने मतिना
प्वंके नुग:खँ मिखां
निभा: थें त्वया: ।

जीवन कंसाकार

लिस्वया वल
म्हसिका मामां थ:थाय्
खन वं आज्जु ।

+ + +

ब्वया हे वल
पूवंकेत संकल्प
आनन्द प्राप्ति ।

सुर्या भोमि

पृथ्वी खत थ्व
जां थी सर्गतय् निभाः
निम्ह प्यम्ह ब्वः ।

\+ + +

दुःख हे ल्वःमं
न्हिला ख्वालय् जि दुना
पन्छित स्वस्वं ।

रश्मि बज्राचार्य

निष्पक्ष ह्यू ई
सर्गः भूमिया आय्बू
पंछि बेताल ।

\+ + +

झंगः प्याखं हू
रंग बिरंगी सर्गः
खिउँसे धर्ति ।

डि. के. करन

गथे जुल थौं
जवं खवं छ जक
छ जिगु मन ।

\+ + +

वा वःगु स्व रे
न्ह्याइपुगु लकस
यज्जु लिक्क दु ।

दिब्या ताम्राकार

स्वतन्त्र पंछी
ल्वःवनापुसे आलः
बन्धनय् मनू

\+ + +

नमिग्वाः सर्गः
छ्युमां खः न्हां क्रान्तिया
हिउपाःया जः ।

अमरराज राजोपाध्याय

थौं मचा बूगु
मुसुकाः सकलें छँय्
व मृत्यु लूगु।

+ + +

नुगलय् थ्यूगु
सिमा हः फिर फिर
प्रकृति न्ह्यूगु।

शाक्य सुरेन

निभाः ला बीन
दीगु गन खः मस्यू
जीवन थन।

+ + +

ह्याउँगु निभाः
बिइत्यंगु थ्व निभाः
विश्राम गन।

मदन जुजं

ईया ह्यूपाः ला
कुमाःया घःचाः थें
भ्गीसं ला मचाः।

+ + +

ईया म्हसिका
थःत म्हसिकेगु खः
व हे जिन्दगी।

बलराम श्रेष्ठ

सन्ध्याकाः इलय्
थःगु बास लुमंकाः
लिहां वनेमाः।

+ + +

बीनिभाः आल
भंगः इतिमिति कं
तापलय् बास।

ज्ञानरत्न मानन्धर

ब्वया वन स्व
मदु छुं हे चिउता:
झंग: आकासय् ।

\+ + +

जिगु नं आस
झंग: जुया: ब्वयेगु
संभव मदु ।

माणिरकरत्न तुलाधर

फूचा: जिन्दगी,
लिहां वने कुथिइ,
मचात द्यांला: ।

\+ + +

त्यानु मचा:नि
अझं आजु मथ्यंनि
नुग: हथाय् चा: ।

मंगलनारायण जोशी

म्हासु ह: छह:
वाउँगु ह:या पुचलय्
यख्खाना: मन्त ।

\+ + +

रंग म्वानाया
ई नाप थ्वया च्वनी
विचरा मनू ।

सरस्वति श्रेष्ठ 'सरु'

छगू आश ख:
सुथ स्वयेगु जिगु
क्वा: निभा: न्हिथं ।

\+ + +

ख्युंयात चिंका
त:धंगु आकांक्षा जि
ह्याउँ निभा: लू ।

रीता महर्जन

सर्गः गुम्म मिं
नुगः थ्व गर्खेसे च्वं
दुघाः पिमज्वः ।

+ + +

सिचुकाः बिल
तप्त निभाः जः फुक्क
स्पर्श सन्ध्याया ।

नरेशवीर शाक्य

आक्सय् मतिना
न्ह्याय् मदुगु आकाश
जिगु यथार्थ ।

सुनिता महर्जन

नेवाः छ्वाः हँ
म्हुतु छ्प्वाः जक खः
माली बलय् ग्व ?

+ + +

कन्ना चायापु
थवंथः पितिनीगु
कतःपिं लय्ताः ।

अमिता महर्जन

मे थ्व झंगःया
निभाः मछालाः ह्याउँ
अमूर्त प्रेम ।

+ + +

श्रृष्टिया किपा
झंगः व निभाःया लु
अतृप्त मन ।

राजेश्वरी राजोपाध्याय

कथु गं मांया
झिझां मिझां दं वस्ति
मस्त चिच्चाः दं।

\+ + +

चच्छि फुंगा प्याः
स्याः वचनं न्हिच्छि ग्याः
सुथबःछि ज्या।

रेखा शाक्य

मैन मत छ
च्यायेगु छंगु भाग्य
छु दइ ख्वयाः।

\+ + +

लकस थौंया
मिखा स्वंगः दु द्यःया
स्वार्थी संसार।

बाबुकाजी सुवाल

ह्याउँगु निभाः
फय् वल न्है सिच्चुक्क
मिखा तिसी जिं।

\+ + +

ख्वाः हे ह्याउँल
त्यानु थें च्वन द्यःया
मिखाय् न्ह्यः वल।

तिला लेकाली

चकं सर्गतय्
स्वतन्त्रं ब्वयाच्वनी
चखुं बखुं थौं।

\+ + +

ह्याउँसि निभाः
यइपुसि संसार
आनन्द नुगः।

समिर 'नील:'

खापा चाः स्व ले
कोरोनाया मिखां छँय्
म्वाय्या निंतिं थौं ।

\+ + +

नाइसि च्वं सः
दुम्ह तसकं ग्यात
थः फुइ खनाः ।

सागर 'निर्जल'

पियाच्वना जिं
मफु जिं ल्वःमंके
म्हिगःया व जः ।

\+ + +

मिखा हे खिउँ
लुमन्ति थानाच्वनी
च्याना बी नुगः ।

नरेशलाल अमात्य

वाफय् मवःनि
निभाः लुइत्यन आः
बासंच्वने नु ।

\+ + +

खिउँ जुइन
मचा ख्वया च्वन जुइ
लिहां नु याकनं ।

किशोर धुसः

द्यवं ब्यूगु लः
घलय् मन्ह्यक्व धलय्
खुसि बाहाः वः ।

\+ + +

पाखां हाःगु लः
बाताय् टपटप लाः
अमृतया धाः ।

पुष्प मूनकमि

सर्प प्याहां वल
सुनानं स्याये मफु
राज्य सर्पया।

माधवलाल कर्माचार्य

द्यः ख्युंया वल
पपू संकाः झंगःत
वने धुंकल।

एच.के. कपाली

खँय् छुयाच्वन
बुलुमि जाःगु मकः
गुँजला पर्व।

डा. उषा अमात्य श्रेष्ठ

लाय्लामा चाःतू
धस्वाःगु जूसा खइ
व नं तनीगु।

बद्रीलाल श्रेष्ठ

भकारी वा जाः
नयेमखं पित्याः प्वाः
सूर्द्यःया ख्वाः ख्युं।

मजनू महर्जन

हिया पुखुली
छप्वः तुयू पलेस्वां
प्रजातन्त्र हं।

पुष्प नकमि 'स्वां'

न्ह्यानां च्वन लः
नाप लाइगु खःला
निभाः दन्न थी।

मंगलमान शाक्य

देगः चुकय् थौं
सूगु सः पित्याः प्वाः
तन गं सलय्।

दि.दि.सी.

नाडीया घडी
हिनूनं ग्वाकाच्वन
जि थःगु तालय्।

भानुमति श्रेष्ठ

तज्याःगु न्हाय्कं
कुच्चा कुच्चागु ख्वाःपाः
अस्तब्यस्त जः।

काजिरत्न शाक्य

याताया फसं
देय् घुसुहुं चलः वं
थःगु हे क्वसं।

उमेश स्थापित

सर्गः थें नुगः
मिखाया ख्वबि अजः
भुतुमालि ख्यः।

गणेशराम लाछि

आलमत खः
आकाशय् च्यानाच्वंगु
छु धर्ति ख्युंल ।

रजमाइल श्रेष्ठ

च्वापुगुँ च्यात
चिब्यागु खुसि न्ह्यात
न्या चुइकल ।

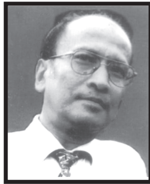
डा. बज्रराज शाक्य

हाकुगु गुँच्वय्
लुया हे वल निभाः
ज्वाराराराा थी ।

रामा शाक्य

वाफय् व निभाः
जीवनया अभिन्न
अथे नं त्राश ।

पुष्परत्न "स्वीटहर्ट"

शान्तिया नामं
क्रान्तिया मि छ्वयाच्वं
भुगुलुं देश ।

रविशन शाक्य

पल्पसा त्वल
आमाइया शुद्ध चा
कालं लित्तु ल्यू ।

नेवाः हाइकु दुने तवःमरु

न्यागः, न्ह्यूगः, न्यागः, आखः हनकि 'हाइकु' धया जुइपिं आपालं कविपिं जिं खना। गुलिसियां ऋतुबद्ध जुलकि नं हाइकु धाःगु नं न्यनाः। अभ्र ला मौसम ल्वाकज्याःगु "हाइकु" हे सशक्तगु हाइकु धाःगु नं न्यना। भ्रीगु नेपालभाषा दुने जक मखु, नेपाली भाषा दुने नं थथे धाइपिं यक्व कविपिं खना।

खँ अथे मखु। न्यागः, न्ह्यूगः, न्यागः, तयाः स्वइ्वः यायेवं हे 'हाइकु' जुइ मखु। 'हाइकु' न्यागलं आकार बी, न्ह्यूगलं रंग क्यनी सा लिपांगु न्यागलं वयागु रूप बी। मखुसा ला "हाइकु" हाइकु मजूसे खँ जक हे जुया बी। ल्हाना खँ साहित्य मखु। थ्व खँ सकसिनं स्यूगु खँ खः।

थन छपु 'हाइकु' न्ह्यब्वये :

जि खना छन्त
मुसुं न्हिला ख्वाः लूम्ह
छ जितः दै थे।

थजाःगु "हाइकु" आपालं खना, थज्यागु न्यागः, न्ह्यूगः, न्यागः, दयेवं "हाइकु" धायेमछिं। हाइकु जिं जापानयागु मब्वये। आपाःसिनं "जापानया हाइकु" न्ह्यब्वये धुंकूगु जुयाः, नेपाःया हे व नं नेवाः हाइकु हे ल्यये।

तवःमरु भाजु नेपालभाषाया छम्ह कवि खः। गद्य कविता, पद्य कविता, रुवाई, हाइकु, गजल, चिबाखं, म्ये जक मखु मुक्तक विभिन्न विधायात दुवालाः नेवाः च्वमियात वासः बीफुम्ह ब्यक्तित्व नं खः।

वयूकःया "नेवाः हाइकु" सफू दुने छकू निकू हाइकु लिकयाः स्वये :

फेवाया दुङ्गा
जि माछापुच्छ्रे लाये
पोखरा न्हिली।

थुकिइ न मौसम दु, न ऋतु दु। स्वयादिसँ थुकिइ छु सन्देश ब्यूगु दु ले सा ? फेवाया दुङ्गाय् थः दनाः जि माचापुच्छ्रे लाये, माछापुच्छ्रे लखय् खंकादीगु दुसा पोखरा न्हिली धाःगुलिं व थासं माचापुच्छ्रे थीफइ मखुसा, पोखरा मन्हिली ला! न्हिलाच्चंम्ह पोखरायात तबःजुं थः दनाः कविताया भासं साहित्ययात सिर्जना यानाच्वंगु दु। अले "हाइकु" छु ले धकाः क्यना ब्यूगु

दु। अथे हे तुं मेगु हाइकुं आसा ब्वःगु दु :

सँञ्याःया बाले
चखुं प्याखं खनेवं
जिके भ्री थिइ।

थुकिइ न ऋतु दु, न मौसम। थुगु हाइकुलय् थः दनां, झ्यालं स्वया च्वंम्हेसित थःम्ह यायेदःसा ज्यू धयागु आशा ब्वःगु दु। गुलि अःपुक साहित्य भासं थः खंकाः "हाइकु" हनातःगु दु।

छिं थुल जुइ हाइकु गथे जुइमाः धयागु, मथूसा हाकनं छक्‌ू निकू लिकया स्वये -

वामाया लासा
बल्चाय् मत पिल्पिलिं
जीवन न्हिली।

थ्व हाइकु मथुइफु, जिं थूगु थथे खः। "वामाया लासा", छम्ह ज्यामियागु दुघाः ब्वयातःगु दु। लासा सुयागु खः

"बल्चाय् मत पिल्पिलिं" थ्व वया नये मखंगुया पिडा खःसा, "जीवन न्हिली" थ्व थौंयागु संसार खः, अथे तुं मेगु छक्‌ू जक जिं हाइकु ब्वये :

आपाः हाला च्वनकि नं चाकुगु चिनी नं खाइया वइ धयागु न्यना तयागु दु। उकिं छक्‌ू जक हे ब्वये। आः मौसम व किगोः दुथ्याःगु हाइकु छक्‌ू नं स्वये। वर्षा खः असारया, ज्यापु किगोः खःसा निभाः मौसम खः। थ्व स्वतां तयाः कविजुं थथे च्वयादिल 'हाइकु'।

वर्षा इलय्
ज्यापुं बुँ पापां वनी
निभाः नाया बी।

थुकी न्हाचः ऋतु दुमथ्याःगु हाइकुली स्वयां भतिचा गनं गनं कविजुं मखन ला धया थें जितःताल, गथे कि "वर्षाया इलय्", "ज्यापुं बुँ पापां वनी", निगुलिं छगू हे लाइन थें वनाच्वंगु दु। अथे खःसां कविजुं लिपांगु ङ्वः धाःसा धिसिलाक्क दिकातःगु दु– "निभाः नाया बी"। ज्यापुया जोसय् निभाः हे मछाला ब्यूगु दु। सुं नं कविं ब्वनेखतं बांमलाः धाये मफयेकं थ्व "हाइकु" मखु धाये मछिंक हे हाइकुयात धिसिक्क मिंक हे दिकातःगु दु। थुलि दिकामतःगु खःसा थ्वयात नं हाइकु मधायेफु, च्वमिं थुलि आँट यानाः नेवाः हाइकुया न्हापांम्ह "हाइकु" च्वमि व न्हापांम्ह सफू बियादीम्ह कवि तबःमरु जुयादिइगु दु।

– तुयू पुं

'नःलि' साहित्य पौ, दँ ७, ल्याः ५, थ्यंल्याः ४७,
ने.सं. ११३२, वि.सं. २०६८ मंसिर

झीगु नेवाः

नेवाः गन दै, अन सकतां दु । थ्व ध्रुवसत्य खः । खः थौं जापान वनेम्वाः । नेपालं हे खनेदु जापान । मखुसा स्वले जापानया पुलांगु साहित्य, नेपाःया न्हूगु विधा । तर पाः जापानं ऋतु व मौसमयात तसकं सत्तिक तयाः, प्रकृति न्ह्यकयाः तःगूमछि सफूत लुयावः । नेपाःया पुलां सफूत स्वल धाःसा तन्त्र, मन्त्र, ध्यानया सफूत दु थें तुं ऋतु म्ये, भजन म्ये, अथे हे धूनत आपालं दु । अथे हे क्वाः नेवाःतयूगु मौलिक साहित्य खः । च्वये ब्वने मसःबलय् हे म्हुतुं धाइगु व मेम्हं लिसः बीमाःगु छगूकथंया कासा । गथेकि सिजः त्यपय् असल्फी ज्वाँय् ज्वाँय् थुकथं न्यनीसा, मेम्हं बिचाः यानाः व ला मल्ता धकाः लिसः बी । थथे लिसः बियाः म्हिता वयाच्वंगु कासा, क्वाः साहित्य थौं तनाच्वंगु दु । थुकित नं झीसं म्वाकेमाःगु दु । म्हिगः जापानया "तांका" साहित्य नं झीगु क्वाः थे तुं खः । न्यागः, न्हयूगः, न्यागलं ब्याकेगु चलन । न्हयूग न्हयूगलं त्याजीक धाइगु खः । थुकथं न्ह्याना च्वंगु "तांका" थौं वयाः न्यागः, न्हयूगः न्यागलं त्याजिक्क धयाः हलिं न्यं । वहे फय् नेपाः नं थ्यंगु खः । वहे झीसं च्वयाच्वना । अथे धकाः जापानया नक्कल झीसं याना च्वनागु मखु । झीगु नं म्हसीका विश्व न्यनीगु कथं न्ह्याना च्वंगु दु । नेपाःया फय्, लः, मि, निभाः, अले विसंगति, विद्रोह लडाइँलय् सीपिं तक नं न्ह्यब्वयाः च्वयातःगु आपालं आपाःदु । तुयू पुंया छपु हाइकुयात थन न्ह्यब्वये :

चां चां खिचा ख्वै
स्वःस्वःथाय् मसां लुइ
ग्याःचिकुं मप्वं ।

अथे हे तुं मेम्ह दयाजुयागु छपुयात न्ह्यब्वया स्वये :

सः हि प्यायेवं
आकाशय् नमि ग्वाइ
ह्याउँसे च्वंक ।

तबः मरुजुं थथे थःगु अनुभूतियात सहजकथं सम्प्रेषित यानादी :

सुथया सर्गः
जिगु लाछीसं बाः वै
छफुति मप्याः ।

उगु "नेवाः हाइकु निलापौ" ल्याः ३ स मिलन शाक्यजु न्हापांम्ह हाइकुमि खः। न्यागः, न्हयूगः, न्यागः, दतकि हाइकु जुइ धाइपिनित हाथ्या बियाः हे ब्वया ब्यूगु दु। उगु ल्याः ३ पाना नं ८ य् न्हापांगु थथे दु –

ल्वाय्‌चिंगु सुका
स्वतुमतु स्वः बिचाः
जनता हीचाः।

ल्याःखात धाःसा न्यागः, न्हयूगः, न्याग जक हे दु। उयां अप्वः मदु। तर आखः ग्वः जक ल्याःखानां मगाः। स्वले– ल्वाँय्‌चिंगु सुका। थुकित वाला मस्वल धाःसा नेपाः तनी। स्वतुमतु स्वः बिचाः, थुकित मनन मयात धाःसा थः बुलुया वनी। 'जनता हीचाः' थ्वयात ल्कःमंकलकि म्वाये थाकुइ।

नां मिलन शाक्य, मिलनया मिखा गुलि तेल्लाः स्वले–

तःतःजाःगु छेँ
नेपाःगाःया दर्शन
चुक वथं गः।

थ्व छु असत्य खः ला ? सत्य खँयात बाखं मब्यूसिं "हाइकु" ज्यायेगु नं थाकुगु ज्या खः। उसि मचाःगु स्व ले मिलन मयूजु, सुम्क बाखं च्वयावंगु जूसा बाखंमि ला धाइनि। सुनां मथू, सुनां मब्वनीगु। व नं न्यागः, न्हयूगः, न्यागः, शाक्य सुरेनं नं थः अग्रजपिनिगु लँपु लिनाः थुकथं थःगु भावयात न्ह्यब्वया दीः

मिला कूदल
आकाशय् जः धू जुल
सर्गः अफ्ष थी।

अले सुधीरजुं नं मधाःगु मखु :

कंगलि लुसिं
वसन्त कय्‌च्यात
सासः चबुक्क।

हाइकु ख्यलय् नकतिनि पलाः न्ह्याकूम्ह जूसां जुनु राजभण्डारीं थुकथं थःगु भावयात प्वंकी –

थःमदु सुं हे
तःतःखागु बिल्डिग
सुथ भ्कं खिउँ।

थुकथं च्वया वयाच्वंपि आपालं खनेदु। मखुसा म्हिगः "गजल" च्वमिं थौं हाइकु ब्वयाच्वंगु दु। म्हिगः कवि धायेका जूम्हं थौं वयाः पारखी जूवःगु दु। अले छुं मथूम्हं नं न्यालुगु अचार धाधां सवाः कयाः थुगु अचार ला साः भाई, धायेके थौंया "हाइकुं" फूगु दु। इन्द्र मालीजु छगः पालुसे च्वंगु मल्ता खः। अले आनन्द जोशीजु ला थः कवि जुयाः नं इन्द्र मालीया पलाःनाप पलाः मिलय् यानाः ल्हाः न्ह्याका च्वंगु दु।

छु थ्व ? थुकथं न्ह्यसः तइपिनित नं मिलन मयूजुं ब्वंके बीगु कुतः याःगु दु।

मथू, मस्यू, अले मब्वना धाइपिनिगु नं थाय् कया वनाच्वंगु दु। जितः ला छु खः छु खः, न कविता, न मुक्तक, धाये मछिं, थ्व सःयात नं त्वत्वपुयाः थौं ह्याँउगु निभालय् दंवःगु दु। कवि दुर्गालालजुया "हाइकु" ब्वनेबलय् सिइदु :-

न्ह्याग्गु थजु ई
न्ह्याना च्वने खुसिचाय्
भ्वखाचा थें जि।

"गजल" च्वमि इश्वरीमैयां नं मत्वःतू "हाइकु" -

तराई मौन
पहाड चुं चुं दल
वसन्त ख्वल।

बाखं हे माः धयाच्वंम्ह राजा शाक्यं तकं नं "हाइकु" कविताया आकर्षणं खना थुकथं थःगु भावयात सम्प्रेषित यानादीगु दु।

कुम्भकर्ण थें
त्वर्का जुयाः वने यः
थौंया जन्ता।

"गजल" च्वयाः नांजाःम्ह गजलमि जितः ला गजलमि धाइ, बाखंमि धाल धाःसा यक्को यः। छायूकि जि न्हापां बाखनं नां तयागु खः। उकिं गजलं मखु धाःम्ह भूषणप्रसादजुं नं "हाइकु"यात नालाकाःगु खनेदु।

स्वांहलय् छाःकी
नां कायूवं फ्वातः फ्वातः
लःफ्वं जिन्दगी।

थुकथं न्ह्याः वयाच्वंगु दु – हाइकु धायेत तकं ग्यानाच्वंम्ह माधवलाल कर्माचार्यजुं नं च्वयेगु त्वःमफिकू –

मिखाया फुसि
प्याकाः हे हाल ख्वबि
मिखाया ह्वतं।

नेपाःया नांजाःपिं, नां दुपिसं तकं थःगु विधा मखुसां "हाइकु" त्वःते मफु। हाइकुया रसपान अले सवाः मकासें लुमदं धैगु च्वयूयागु दसु नं बांलाक्क हे ब्वया ब्यूगु दु। उकिं थुइके थाकुगु विषय खः। नाला कायेकेत ई काइ। तर छन्हु नेवाः खँग्वःया म्हसिका कथं जूवनी तिनि।

- तुयू पुं

'नेवाः हाइकु' निला पौ, दँ १, ल्याः ५, थ्यंल्याः ६ ने.सं. ११३१ चिल्ला-चौला वि.सं. २०६८ फागुन-चैत्र

ताल्जुइ डा. आनन्द जोशीया
“खँग्व: सीमाहीन : सीमाहीन जि”

‘हाइकु’ जापानया पुलांगु कविता खः। म्हिगः भी बाज्या अजिं म्हितावंगु कासा क्वाः गथेकि चाकलाःगु सुकुलिइ फेतुइ मज्यू। थ्व न्ह्यसः खः। लिसः मेम्हेसिके न्यनी। अथे तुं जापानय् कविता भासं न्यनेगु चलन दुगु जुयाच्वन न्यागः, न्हय्गः, न्यागः चिनाः छम्हसिनं न्ह्यसः तैगु खःसा, मेम्हं न्हय्गः, न्हय्गलं त्याजिक धायेमाःगु प्रावधान दुगु खः।

छम्ह कवि चाःह्यू वंबलय्, वाउँगु हः, निभाः, अले ख्वाउँगु फसय् थः लाःबलय् वयूकःयाके कविता पिज्वःगु ई। अन सुं मदु याकः थः जुल। न्यागः, न्हय्गः, न्यागः जक चिनाः त्यामदल। न्हय्गः न्हय्गः चिनीम्ह अन कवि मदु। उथाय् थ्व न्हय्गः न्हय्गः लिहां वनाः सुयात च्वकेगु सुनां खं थनया फय्, थाय्, लः, पुखू, स्वां, सिमा, अनथाय् हे मन हिइकल। मखु जि न्यागः, न्हय्गः न्यागलं त्यादयूक च्वया यनेमाली। थ्व मन तयाः च्वया यने धुंकाः निम्ह कवि छथाय् च्वने म्वालावंगु खः। उकिया विकास क्रमय् न्ह्यानावंगु खः। थौं हलिं न्यंगु हाइकु व फय् नेपालय् नं वःगु खत। तःम्ह कविं हाइकुयात नाला कयादिल। तःम्ह कविं हाइकु सफू नं पितब्वज्या याःगु धयाच्वने माःथें मच्वं। पुलां खँ दोहोरे तेहरे याना च्वनेगु बांलाः थें मताः।

श्रेष्ठ सिरपाः कयादी धुंकूम्ह कवि आनन्द जोशीजुं थौं हाइकुयात नाला वयाच्वंगु बांलाःगु खँ खत। अथे धकाः नेवाः कविपिं मेमेपिं मदु धाये त्यनागु ला मखु। गथेकि भी जनकवि दुर्गालाल, बाखं च्वमि थौंकन्हय् गजल च्वमि भूषणप्रसाद। अथे हे न्ह्यागु विधा जूसां नं लुधंक च्वयादी फुम्ह कविता, मुक्तक, रुवाइ, गजल, चिबाखं, बाखं थुकथं ल्हाः न्ह्याका च्वनादीम्ह तबःमरुजुं न्हापा गणेशाय नमः “हाइकु”यात नेपाः दुथ्याका ब्यूगु छिं जिं स्यूगु खँ जुल। अथे धकाः मेपिनिगु “हाइकु” मदु धाये त्यनागु मखु। हाइकु च्वमि आपालं खनेदु। सकलें हाइकुमि जुइ फयाच्वंगु मदु। थ्व खँयात थन हे त्वःते। आः जिं वनेत्यना कवि आनन्द जोशीया हाइकु सफुतिइ दुने।

सफू खः हाइकुया खँग्वः “सीमाहीनः सीमाहीन जि”। थ्व नां हे नं हाइकु। जिं हाइकु ब्वना वँवं जितः यःताःगु हाइकु

निपु प्यपु दुने जक वाले त्यना। ब्याक्कं हाइकु वाला च्वनकि थ्व सफू जिगु थें च्वनी। थ्व सफू सकसियागुं खः, उकिं उखेपाखे मवने।

हाइकुया थःगु हे ख्वाःपाः दु। उकिं कविता च्वमिं नं मथू धाइ। न्यागलं सुथया सारा खँ क्वचायकेमाः, न्हयूगलं न्हिछिया ज्या क्वःमचायेकुसें हे मगाः। मेगु न्यागः आखः धयागु ला द्यने न्ह्यःया ज्या सिमधयेक द्यन धाःसा व हाइकु अपूरो।

थुगु सफुतिइ ब्याक्क हाइकु पूवंगु जक मदु। गनं न्हिज्या बाकि, गनं सुथ ज्या बाकि, गनं मद्यसेंन पूवंकातःगु हाइकु दु।

आः कवि आनन्द जोशीजुया नं. ८ हाइकु स्वये –

छंके नं मि दु
म्वायेत मि स्यात छं
आः छ ख्युं थः हे।

थुगु हाइकुं छु धायेत्यंगु धकाः छिं खंके फु ला ? जिं खंगु थथे खः। न्हापांगु लाइनय् 'छंके नं मि दु' थ्व धाःगु थथे खः– छ शक्ति व आँट दुम्ह व्यक्ति खः। निइवलय् स्वले 'म्वायेत मि स्यात छं।' छिनया मोज मस्तिया निम्तिं गुगु आँट खः उकियात म्वाःथाय् छ्यला बिल। स्वइवलय् 'आः छ ख्युं थः हे।' म्हिगः बल्लाःबलय् म्वाःगु लँय् वन थौं छ हे दुःख। थुकथं धायेत्यंगु जुल। थुकिइ कवि आनन्दजुं बांलाःगु सन्देश ला ब्यूगु खत। गुम्ह मनू शक्तिवान खः, वं सुथया ज्यात त्वःतूगु खनेदु। आः वने नं. ६ हाइकु स्वये–

जि छुं नं मखु
छ खुसिसां गतिहीन
लँ विनाया लँ।

'जि छुं नं मखु।' थ्व लाइनं निराशपन क्यंगु ला सकसिनं खन हे जुइ। निगू लाइनय् खुसिसां गतिहीन स्व ले गुलि आँट मदु। न्हिथें जाःगु इलय् नं व मन्ह्यासे फेतुना ब्यूगु दु। स्वइवलय् लँ विनाया लँ– थन थः मदु धैगु ला बांलाक्क हे ब्वया बिल। थुकिइ आनन्द भाजुं सन्देश बीकथं हाइकु ब्वया ब्यूगु खनेदु। मेगु नं. ३८ हाइकु स्वये –

सीम्ह छुँ लखय्
लः बिया भ्तीसं क्यबय्
ध्वगित आस्था।

'सीम्ह छुँ लखय्' थ्व ला जिं धायेमाःगु थें मच्वं। सकसिनं थूपति जुल। 'लः बियाः भ्तीसं क्यबय् थ्वकिइ जि धाये गंगु क्यबय् लः मतसे सीम्ह छुँया म्हय् लः लू जूगुलिं अन विकासया चिं खनेमन्त। आस्था' गुगु म्हिगः आसायाःगु खः व आसा ध्वगिनाः नवःगु धकाः क्यनातःगु खत। थुकथं थ्व सफुतिइ किपा

ब्वब्वं वनाच्वंगु खना। तर थ्व सिबे नं बांलाक्क हाइकु ब्वयेमाःगु दु। अथे जुयाः स्यल्लाःगु हाइकु निकू जक ब्वने–

थौं रंग वात
छ्याल–ब्याल जिन्दगी
घ्यना बिल ई।

सःया गतिइ
ग्वारातुल पःखाःत
चकन सर्गः।

स्याच्चुक धायेफुगु हे नं हाइकुया जीवनता खः। उकिं हाइकु च्वयेगु जक मखु स्वयेगु नं भीसं यायेमाः। अले वाला नं स्वयेमाः। मखुसा 'हाइकु' मखु खँ जुया बिलकि 'हाइकु' मात्र छम्ह प्याखंम्वलं न्ववाइगु संवाद जक जुया बी।

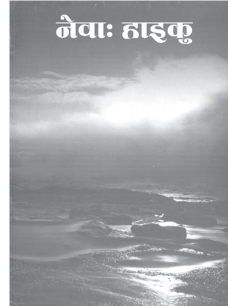
– तुयू पुं

'नेवाः हाइकु' निला पौ, दँ १, ल्याः ३,
ने.सं. ११३२ कछलागा,
वि.सं. २०६८ कार्तिक-मंसिर

दँ ७ ल्याः ५ थ्यंल्याः ४७
ने.सं. ११३२ थिंला (मंसिर २०६८)

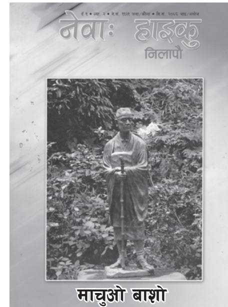
दँ १ ल्याः १ । ने.सं. ११३० तछला
इ.सं. २०१० जुलाई । वि.सं. २०६७ असार

दँ ८ ल्याः १ थ्यंल्याः ५५
ने.सं. ११३३ कछला (कार्तिक २०६९)

दँ १ ल्याः २ थ्यंल्याः ३ । ने.सं. ११३१ ञंला/कौला
इ.सं. २०११ अगष्ट/सेप्टेम्बर । वि.सं. २०६८ भाद्र/आश्विन

बा : गणेशबहादुर चित्रकार
मां : धनमाया चित्रकार
कृति : नुगि हाः पलाः, निपलाः, धाः, जि, कंभाः धुने जि, पात्निजाःस्वां, निभाःजः, नु, भौ, मतिना, चिरिबाःगु, मि, वैंपु जिमिगु सः, म्येबाः ११२०, न्हूँ सः (शंखधर साख्वाः म्येबाः) ११३६ न्हूँ

युग पुं / यल

बकुम्बहाः, यल ।
थौंकन्हय् – बैनाउँ (बागमति पुर), यल ।

हाइकु हना म्ये

\- युग पुं

मुसुकक न्हिल
ल्वं नुगः नाला चिल
न्हिला है यल ।

\+ + +

पघु स्वाः नुग्ह
मत थी क्वथा दुने
जि च्याना च्वन ।

\+ + +

मत थी मनं
च्याःगु मिं क्वाथा च्वना
मचु छ खात ।

\+ + +

न्हिला ब्वाः भिला
न्ह्यः पिया काःसिं स्वाया
सूर्याय् छुकातिं ।

\+ + +

ह्वःगु गुलाफ
निभाः खने मदयाः
कंमा थें जि ला ।

ने.सं. ११२८ / वि.सं. २०६४

हाइकु हना म्ये

रचना : युग पुं यल
संगीत : सुजन कपाली
स्वः : सानुबाबु महर्जन

नुगः मछिं जि
छ जगु खनाः जि थी
मिखाम् लु नः लः ।
नुगः मछिं जि ...

बाय् मखु थया
जि मसिक बम छ
थौं खन जि छ ।
नुगः मछिं जि ...

जि मखु थी थैंप्
छ है जुल उइँ थे
ध्व लैंप् वःगु छ ।
नुगः मछिं जि ...

दुगु मखु छ
नुगः जक स्य् खत
सुख मधे खः ।
नुगः मछिं जि ...

ने.सं. ११४७